

تعارض منافع

۲. راهکارهای پیشگیری و مدیریت

کد موضوعی:

شماره مسلسل: ۱۵۸۰۱

اسفندماه ۱۳۹۶

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصاد بخش عمومی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۴	مقدمه.....
۶	۱. راهکارهای عمومی ناظر به اشخاص حقیقی یا حقوقی برای پیشگیری و مدیریت تعارض.....
۶	۱-۱. اعلام منافع مالی.....
۶	۱-۱-۱. اعلام درآمدهای شخصی یا خانوادگی و هدایای دریافتی.....
۶	۱-۱-۲. اعلام دارایی‌های شخصی و خانوادگی.....
۷	۱-۲. اقرار به وجود تعارض منافع.....
۷	۱-۲-۱. اعلام وجود منافع شخصی در زمان مدیریت و انعقاد قراردادها.....
۷	۱-۲-۲. اعلام وجود منافع شخصی در زمان تصمیم‌گیری و رأی‌گیری.....
۸	۱-۲-۳. اعلام وجود منافع شخصی در هنگام ارائه مشاوره سیاستی.....
۸	۱-۳. اعمال محدودیت.....
۸	۱-۳-۱. محدودیت برای شغل دوم.....
۱۰	۱-۳-۲. محدودیت فعالیت در بخش خصوصی و NGOها پس از ترک مشاغل حاکمیتی.....
۱۰	۱-۳-۳. محدودیت‌ها و کنترل هدایا.....
۱۰	۱-۳-۴. امتناع از مشارکت در تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع.....
۱۲	۱-۳-۵. محدودیت‌های شخصی و خانوادگی مالکیت شرکت‌های خصوصی.....
۱۲	۱-۳-۶. بی‌بهره‌سازی مالی مسئولین از نتایج سیاست‌گذاریشان (استفاده از وکیل ناشناس برای اموالی که ممکن است تحت تأثیر تصمیمات سیاستی باشند).....
۱۲	۲. راهکار تغییر ساختاری قواعد.....
۱۳	۲-۱. متأثر کردن قاعده‌گذار از نتایج اجرای قواعد یا تفکیک قاعده‌گذار و مجری.....
۱۵	۲-۲. تفکیک ناظر و نظارت‌شونده و قاضی و متهم.....
۱۶	۲-۳. برطرف کردن تعارض بین درآمدها و وظایف سازمان‌ها.....
۱۸	۲-۴. برطرف کردن تعارض بین وظایف یک سازمان.....
۱۹	۲-۵. تغییر قواعد در فرآیندهای کارشناس محور (امضای طلایی).....
۲۱	۲-۵-۱. روش‌های متداول پیشگیری از این نوع تعارض منافع با فرض تداوم فرآیندهای کارشناس محور.....
۲۲	۲-۵-۲. تغییر قواعد و خروج از سیستم کارشناس محور.....
۲۴	۳. میزان فراگیری استفاده از ابزارهای پیشگیری از تعارض منافع.....
۲۴	۳-۱. محدودیت‌ها.....
۳۴	۳-۲. اعلان عمومی.....
۴۳	۴. مثال‌هایی از استفاده از راهکارهای پیشگیری از تعارض منافع شخص محور یا سازمانی.....
۴۳	۴-۱. راهکاری برای مبارزه با تعارض منافع پزشکان در استفاده از محصولات دارویی در ایالات متحده.....
۴۴	۴-۲. پیشگیری از تعارض منافع قضات دادگاه فدرال آمریکا.....
۴۶	۴-۳. برخورد با تعارض منافع مؤسسات حقوقی در ایالات متحده.....
۴۷	۴-۴. مبارزه با تعارض منافع در هیئت مدیره شرکت‌های خصوصی، قانون حاکمیت شرکتی استرالیا.....
۴۷	۴-۵. پیشگیری از تعارض منافع در مؤسسات مشاوره‌ای و پیمانکاری ایالات متحده.....
۴۹	۴-۶. استفاده از مفهوم تعارض منافع سازمانی در طراحی قواعد شرکت‌های مشاوره‌ای بورس ایالات متحده.....
۴۹	جمع‌بندی و پیشنهادها.....
۵۱	پیوست.....
۶۷	منابع و مأخذ.....

تعارض منافع

۲. راهکارهای پیشگیری و مدیریت

چکیده

مسئله تعارض منافع مهمترین ریشه‌های وقوع فساد در حاکمیت معرفی شده است به همین دلیل، تدوین قواعد کنترل و مدیریت تعارض منافع به منظور پیشگیری از فساد مورد توجه حکومت‌ها بوده است. راهکارها و روش‌های مختلفی را می‌توان برای کنترل و مدیریت تعارض منافع در تدوین و تصویب قواعد، آموزش عمومی و روش‌های کشف و برخورد با نقض‌کنندگان قواعد تعارض منافع مورد بررسی قرار داد. در این گزارش به معرفی قواعد کنترل تعارض منافع در سطح اشخاص حقیقی و حقوقی (سازمان‌ها) مرتبط با فعالیت‌های حاکمیتی پرداخته شده است. راهکارهای معرفی شده در این گزارش را می‌توان در دو سطح قواعد عمومی کنترل تعارض منافع و راهکارهای تغییر ساختاری قواعد به شرح زیر طبقه‌بندی کرد.

برخی از عناوین قواعد عمومی که به کنترل و مدیریت تعارض منافع منجر خواهد شد عبارتند از:

۱. اعلام منافع مالی مسئولان

- اعلام درآمدهای شخصی یا خانوادگی و دریافت هدایا در زمان تصدی مسئولیت،
- اعلام دارایی‌های شخصی و خانوادگی در زمان تصدی مسئولیت.

۲. اقرار به وجود تعارض منافع در زمان تصدی مسئولیت

- اعلام منافع شخصی مرتبط با مدیریت قراردادهای،
- اعلام منافع شخصی مرتبط با تصمیم‌گیری و رأی‌گیری،
- اعلام منافع شخصی مرتبط با مشارکت در تهیه یا ارائه مشاوره سیاستی.

۳. اعمال برخی محدودیت‌ها برای شاغلین در مناصب حاکمیتی

- محدودیت برای شغل دوم و بیشتر،
- محدودیت فعالیت در بخش خصوصی و سمن (NGO)ها پس از ترک مشاغل حاکمیتی در بازه زمانی معین،

- اعمال محدودیت و کنترل برای دریافت هدایا و سایر منافع،
- عدم امکان مشارکت در تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع،
- اعمال برخی محدودیت‌های شخصی و خانوادگی در مالکیت شرکت‌های خصوصی،

- بی‌بهره‌سازی مالی مسئولین از نتایج سیاست‌گذاریشان (استفاده از وکیل ناشناس برای مدیریت اموالی که ممکن است تحت تأثیر تصمیمات سیاستی مسئولین باشند).
- برخی از راهکارهای ساختاری که به مدیریت و کنترل تعارض منافع منجر خواهند شد عبارتند از:
۱. متأثر کردن قاعده‌گذار از نتایج اجرای قواعد (همراستا کردن منفعت عمومی با منفعت قاعده‌گذار) یا تفکیک قاعده‌گذار و مجری،
  ۲. تفکیک میان مقام نظارت‌کننده و نظارت‌شونده و قاضی و متهم،
  ۳. برطرف کردن تعارض درآمد – وظایف (برای مثال تعیین منبع درآمد دیگری غیر از فروش تراکم برای شهرداری‌ها یا مستقل کردن بودجه قوه قضائیه از تعداد پرونده‌های ورودی)،
  ۴. برطرف کردن تعارض وظایف (به‌نحوی که تمرکز بر انجام یک وظیفه مانع تحقق سایر وظایف نگردد)،
  ۵. تغییر قواعد در فرآیندهای کارشناس محور (امضای طلایی) به‌طوری که در مواردی که به‌دلایل مختلف، استفاده از تشخیص کارشناس (امضای طلایی) گریزناپذیر است، امکان وقوع فساد کاهش یابد. برخی از راهکارهای این شیوه عبارتند از:
- اصلاح نظام جریمه و مجازات به‌نحوی که بازدارندگی مجازات احتمالی بیش از منفعت به‌دست آمده از فساد باشد.
- قطع رابطه کارشناس با متقاضی و کم کردن امکان تبانی به‌نحوی که کارشناس نتواند در فرآیند کارشناسی به‌صورت جانبدارانه رفتار کند یا از افراد تقاضای رشوه نماید.
- (مثال ساده‌ای از استفاده از این راهکار را می‌توان در تصحیح اوراق امتحان‌های نهایی مشاهده کرد که در آن سربرگ از سؤالات جدا می‌شود. اما متأسفانه در برخی از موارد مهم مانند کارشناس دادگستری، محیط زیست، شهرداری و ممیزین مالیاتی از این راهکار استفاده نمی‌شود).
- شفاف و حافظه‌دار کردن ادله و نتایج فرآیندهای کارشناسی به‌نحوی که در هر زمان بتوان بررسی کرد که یک کارشناس در موارد مختلف چه تصمیماتی اتخاذ کرده است و آیا موارد مشابه به تصمیمات مشابهی منتهی شده است یا خیر.
- متأثر کردن کارشناسان از نتیجه عمل و بحث مخاطرات اخلاقی.
- برای مثال اگر مؤسسات کارشناس قیمتگذاری سهام، درصدی از قیمت کارشناسی را به‌عنوان دستمزد دریافت کنند و ملزم باشند که در صورت فروش نرفتن سهام عرضه شده، باقی‌مانده سهام را خریداری کنند می‌توان انتظار داشت که قیمت تخمین‌زده شده، درست و دقیق باشد.

۴. تغییر قواعد و خروج از سیستم کارشناس محور

یکی دیگر از راهکارهای پیشگیری از تعارض منافع تغییر قواعد به نحوی است که دیگر نیازی به واگذاری اختیار به کارشناسان و ایجاد شرایط امضای طلایی نباشد برخی از راهکارهایی که می‌توان بدین منظور در شرایط مختلف از آنها استفاده کرد عبارتند از:

– استفاده از انگیزه‌های رقیب (برای مثال متداول استفاده از این راهکار می‌توان به سازوکار مزایده و مناقصه اشاره کرد که به حذف نیاز به کارشناس قیمتگذاری منجر خواهد شد. از این ایده می‌توان در فرآیندهای کارشناسی مربوط به گمرک نیز استفاده کرد)

– جمع‌سپاری^۱ یا برون‌سپاری کار به آحاد مردم

با استفاده از این روش در امر نظارت، می‌توان با شکستن انحصار ناظران، امکان تبانی را از بین برد و در مواردی از فرآیندهای کارشناس محور بی‌نیاز شد. برای مثال می‌توان بررسی رعایت یا عدم رعایت استاندارد در تولید کالاها را جمع‌سپاری کرد. بدین ترتیب که طی فراخوان عمومی اعلام می‌شود که به هر فردی که بتواند عدم رعایت استانداردها را اثبات کند پاداش داده خواهد شد. در این شرایط هر آزمایشگاهی می‌تواند ابزاری برای بررسی عدم رعایت استاندارد باشد.^۲

– گذاشتن قواعد خودکنترلی

تدوین قواعدی که بعد از طراحی، به صورت مستقل از نظرات کارشناسان، قابلیت تنظیم‌گری دارند یکی دیگر از راهکارهای پایه مدیریت تعارض منافع در مسائل کارشناس محور است. برای مثال می‌توان به استفاده از این قاعده مبنا در محاسبه هزینه‌های مصرف انرژی واحدهای صنعتی اشاره کرد به طوری که واحدهایی که میزان مصرف انرژی به مقدار محصول تولیدی اعلامی به سازمان امور مالیاتی آنها بیشتر از میانگین است، جریمه شده و قیمت بیشتری پرداخت خواهند کرد و واحدهایی که این نسبت در آنها کمتر از میانگین است قیمت کمتری برای انرژی پرداخت کنند.

در این گزارش تلاش شده است ضمن معرفی هر یک از این موارد، تجارب سایر کشورها در استفاده از این راهکارها نیز مرور شود، به علاوه با استفاده از گزارش‌های بانک جهانی، میزان فراگیری راهکارهای مذکور در بین ۹۰ کشور نشان داده شده است. برای مثال، بالغ بر ۹۰ درصد کشورهای مطالعه شده برای کنترل مسئله تعارض منافع در بین مقامات بلندپایه، وزراء، نمایندگان مجلس و کارمندان خود محدودیت‌هایی در نظر گرفته‌اند. به صورت مشابه بالغ بر ۸۰ درصد کشورهای مورد بررسی از راهکار شفافیت و اعلام درآمد و دارایی‌های مسئولین برای پیشگیری از مخاطرات تعارض منافع استفاده کرده‌اند. قسمت پایانی این گزارش به ذکر مثال‌هایی از استفاده از راهکارهای مدیریت و کنترل تعارض منافع سازمانی و شخصی اختصاص یافته است. در قسمت پیوست نیز نحوه مدیریت تعارض منافع در قوانین

1. Crowdsourcing (برون‌سپاری به آحاد مردم)

کشورهای پیشرو اروپایی با تفصیل بیشتری بیان شده است. با توجه به موارد مذکور در قوانین کشورها، در رابطه با راهکار شفافیت برای ۱۹ کشور اروپایی نکاتی شامل اشخاص مشمول، موارد شفافیت، تعیین دوره زمانی مشخص ارائه اطلاعات، تعیین مجازات مشخص در قوانین، تعیین مسئول دریافت و بررسی صحت اطلاعات و میزان دسترسی عمومی به اطلاعات، در قالب جدول ۵ ارائه شده است. در ارتباط با نحوه اعمال محدودیت نیز برای ۱۵ کشور اروپایی نکاتی شامل اشخاص مشمول، انواع محدودیت‌ها، انواع مجازات‌ها (مالی، اداری و کیفری) و میزان فراگیری، تعیین مسئول مشخص برای نظارت و اعمال مجازات با توجه به قوانین آنها در قالب جدول ۶ ارائه شده است.

مقدمه

تعارض منافع مجموعه‌ای از شرایط است که موجب می‌شود تصمیمات و اقدامات حرفه‌ای، تحت تأثیر یک منفعت ثانویه قرار گیرد.^۱ راهنمای سازمان توسعه و همکاری اقتصادی نیز، تعارض منافع را تعارضی میان وظایف دولتی و منافع خصوصی مأمورین دولتی تعریف می‌کند، به طوری که این منافع بتواند به صورت ناصحیحی وظایف آنها را تحت تأثیر قرار دهد.^۲ این تعاریف حکایت از آن دارد که تعارض منافع شاکله اصلی وقوع فساد است و مبارزه با آن به نوعی تلاش برای پیشگیری از وقوع مفاسد خواهد بود. لذا بسیار مهم و ضروری است که راهکارهای کنترل و مدیریت تعارض منافع شناسایی شوند و متناسب با موقعیت‌های مختلف از آنها استفاده شود.

شایان ذکر است راهکارهای مدیریت و کنترل تعارض منافع در مراحل مختلف قاعده‌گذاری، کشف تخلفات و برخورد با متخلفین نقض‌کننده مقررات مدیریت تعارض منافع قابل بررسی است. در این گزارش تلاش شده است که راهکارهای مربوط به مرحله قاعده‌گذاری مدیریت تعارض منافع معرفی شود. البته این موضوع نفی‌کننده اهمیت سایر مراحل نیست. از این رو، علاوه بر تدوین قواعد مدیریت تعارض منافع، حمایت و تشویق گزارش‌دهندگان تخلف به‌عنوان راهکاری مؤثر در مرحله کشف و ایجاد ساختار مستقل قضاوت به‌عنوان راهکاری مؤثر در مرحله برخورد با متخلفین باید مورد توجه قرار گیرند. براساس قرار گرفتن شخصیت‌های حقیقی و حقوقی در موقعیت‌های تعارض منافع، مسئله بروز تعارض منافع را می‌توان در دو سطح بررسی کرد:

1. Regulating Conflicts of Interest for Holders of Public Office in the European Union- A Comparative Study of the Rules and Standards of Professional Ethics for the Holders of Public Office in the EU-27 and EU Institutions http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/publications/docs/hpo_professional_ethics_en.pdf#page=27

2. Managing Conflict of Interest in the Public Service OECD Guidelines and Country Experiences http://www.oecd-ilibrary.org/governance/managing-conflict-of-interest-in-the-public-service_9789264104938-en

۱. تعارض منافع در اشخاص حقیقی،

۲. تعارض منافع در اشخاص حقوقی (سازمان‌ها).

با توجه به گستره مسئله تعارض منافع و تنوع عوامل ایجادکننده آن، می‌توان از راهکارهای مختلفی به‌منظور پیشگیری و مدیریت این موضوع استفاده کرد. در برخی از موارد که تعارض منافع برمبنای ویژگی‌ها و تعاملات اشخاص حقیقی و حقوقی به وجود آمده است تغییر شخصیت حقیقی و حقوقی قرارگرفته در آن جایگاه یا ایجاد محدودیت و شفافیت می‌تواند تعارض منافع را از بین ببرد. این راهکارها به‌صورت عمومی قابل تجویز هستند و در این موارد می‌توان به راحتی از تجربیات سایر کشورها استفاده کرد. در این گزارش نیز انواع مختلفی از این راهکارها معرفی شده و میزان استفاده از آنها در کشورهای مختلف نیز گزارش شده است. البته برخی راهکارها در نظام قانونی کشور نیز مورد استفاده قرار گرفته است و ارائه سایر راهکارها در این گزارش به‌معنای نفی قواعد موجود نیست. برای مثال قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین و کارمندان در معاملات دولتی و کشوری مصوب سال ۱۳۳۵ بر جلوگیری از مداخلات مسئولین حاکمیتی در خرید و فروش‌ها تمرکز کرده است. بنابر اصل یکصد و چهل و یکم قانون اساسی نیز «رئیس‌جمهور، معاونان رئیس‌جمهور، وزیران و کارمندان دولت نمی‌توانند بیش از یک شغل دولتی داشته باشند و داشتن هر نوع شغل دیگر در مؤسساتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت یا مؤسسات عمومی است و نمایندگی مجلس شورای اسلامی و وکالت دادگستری و مشاوره حقوقی و نیز ریاست و مدیریت عامل یا عضویت در هیئت مدیره انواع مختلف شرکت‌های خصوصی، جز شرکت‌های تعاونی ادارات و مؤسسات برای آنان ممنوع است». اما متأسفانه این اصل مغفول مانده است. قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل نیز تا حدودی به مسئله تعارض منافع موجود در اشتغال همزمان در دو شغل اشاره دارد. همچنین قانون رسیدگی به دارایی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران به مسئله اعلام دارایی‌های مسئولین به قوه قضائیه پرداخته است. با این حال ممکن است به‌علت نبود نظام یکپارچه پیشگیری از تعارض منافع در این قوانین، به گستره مسئله تعارض منافع توجه نشده باشد یا اینکه در عمل این قوانین به‌صورت صحیحی اجرایی نشده باشند.

هرچند که استفاده از راهکارهای عمومی چون شفافیت، محدودیت و تعویض افرادی که در معرض تعارض منافع قرار گرفته‌اند می‌تواند بخشی از آسیب‌های برآمده از مسئله تعارض منافع را از بین ببرد، اما علاوه بر این راهکارهای عمومی ناظر به اشخاص، باید از راهکارهای ساختاری که به تغییر قواعد تعاملات و انگیزهای رفتاری در افراد و سازمان‌ها منجر می‌شود نیز استفاده کرد. استفاده از این راهکارها در بیشتر موارد با پیچیدگی همراه است و نیاز به شناسایی دقیق ساختارهای حاکم دارد. البته در این نوع نگاه ساختاری به مدیریت مسئله تعارض منافع نیز می‌توان قواعد عامی ارائه کرد که رعایت آنها در عرصه‌های مختلف به‌عنوان راهکاری عمومی جهت پیشگیری از تعارض منافع قابل تجویز باشد. در این گزارش سعی شده است که در این حوزه نیز راهکارهای عمومی مطرح شوند. در برخی از موارد نیز نیاز

است که برای حل مسئله تعارض منافع ساختاری، تدابیر پیچیده‌تری اندیشیده شود. برای مثال در مسئله واگذاری حق حاکمیتی ارزیابی، نظارت و مجوزدهی به کارشناسان و یا موضوع اطلاعات نامتقارن بین فعالین اقتصادی، نیازمند تغییرات خلاقانه‌ای هستیم که ساختار تعاملات را دگرگون کند و به نوعی قواعد بازی را تغییر دهد.

۱. راهکارهای عمومی ناظر به اشخاص حقیقی یا حقوقی برای پیشگیری و مدیریت تعارض

راهکارهای اصلی پیشگیری و مدیریت تعارض منافع شخصی و سازمانی را می‌توان در سه دسته کلی اعلام منافع مالی، اقرار به وجود تعارض منافع و اعمال محدودیت در موقعیت‌های تعارض منافع دسته‌بندی کرد.

۱-۱. اعلام منافع مالی^۱

شفافیت یکی از ارکان اصلی در پیشگیری و مدیریت تعارض منافع است. شفافیت می‌تواند با به صحنه آوردن نیروی نظارت مردمی به‌عنوان ابزاری قدرتمند در پیشگیری از مفاسد اقتصادی عمل کند. به‌خصوص در مواردی که اثبات تخلف و اعمال مجازات دشوار است، شفافیت می‌تواند به‌عنوان ابزاری مناسب برای کنترل رفتار کارکنان حاکمیت توسط مردم استفاده شود. به همین دلیل شفافیت درآمدها، دارایی‌ها و هدایا به‌عنوان یکی از متداول‌ترین راهکارهای پیشگیری از مسئله تعارض منافع در بین کشورهای مختلف استفاده می‌شود.

۱-۱-۱. اعلام درآمدهای شخصی یا خانوادگی و هدایای دریافتی

اعلام درآمدها و هدایای دریافتی، یکی از سیاست‌های فراگیر جلوگیری از تعارض منافع است. آشکار شدن درآمدها و هدایا مانعی بالقوه برای کسب درآمدهای نامشروع حاصل از تعارض منافع است، زیرا در صورت دریافت درآمدهای نامشروع، آحاد جامعه به‌عنوان ناظر عمل خواهند کرد. کشورهای زیادی از این ابزار در راستای مدیریت تعارض منافع استفاده می‌کنند^۲ برای مثال اسپانیا، آلمان، پرتغال، ایتالیا، مجارستان، لهستان و لتونی از این ابزار استفاده می‌کنند.

۱-۱-۲. اعلام دارایی‌های شخصی و خانوادگی

اعلام دارایی‌های شخصی یا خانوادگی از دو طریق می‌تواند به‌عنوان کنترل‌کننده مسئله تعارض منافع عمل کند. در مرحله اول، مشخص بودن میزان و نوع دارایی شخصی و خانوادگی افراد، به نوعی روشن‌کننده منفعی از فرد است که ممکن است با وظایف وی در تعارض قرار گیرد. بنابراین اعلام

1. Financial Disclosure System

۲. در جداول پیوست اطلاعات مربوط به برخی از کشورها که از این ابزار استفاده می‌کنند ارائه شده است.

دارایی‌ها به نوعی تعارض منافع احتمالی شخص را مشخص خواهد کرد. به علاوه دارایی به‌عنوان متغیری جمعیتی از درآمد عمل می‌کند و می‌تواند نشان‌دهنده صحت یا عدم صحت درآمدهای اعلامی باشد. استفاده از ابزار اعلام دارایی اشخاص در کشورهای متعددی استفاده می‌شود.^۱ برای مثال کشورهایمانند اسپانیا، آلمان، پرتغال، ایتالیا، فرانسه، مجارستان، لهستان و لتونی از این ابزار استفاده می‌کنند. کشور لیتوانی و لهستان پیش‌تاز در عرصه اعلام دارایی هستند و برای منصوبان سیاسی و دولتی، کارمندان دولت، قوه قضائیه، پارلمان و مقامات منتخب محلی از این ابزار استفاده کرده‌اند البته در سال‌های اخیر سایر کشورهای اروپایی نیز اقدام به اصلاح قوانین خود و توسعه حوزه‌های استفاده از این روش کرده‌اند.

۲-۱. اقرار به وجود تعارض منافع

اقرار به وجود تعارض منافع و وجود منفعت در مورد مدیریت انعقاد قراردادها یا تصمیم‌گیری‌ها و مشاوره‌ها یکی دیگر از راهکارهای پیشگیری از تعارض منافع است. این دسته از سازوکارها به همراه سازوکار اعمال محدودیت برای مشارکت در تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع^۲ می‌تواند از آسیب‌های تعارض منافع جلوگیری کند. راهکار اول در این موضوع، اعلام عمومی و اقرار به تعارض منافع است. با وجود این می‌توان در ابتدا این مسئله را اعلام عمومی نکرد، ولی اگر مسئولی تصمیم گرفت در شرایط تعارض منافع به فعالیت خود ادامه دهد، باید اقرار وی به تعارض منافع، اعلام عمومی شود. به هر حال اگر مسئولی در موقعیت تعارض منافع قرار گیرد و این موضوع را گزارش نکند، مجرم شناخته خواهد شد. مسئله اقرار به وجود تعارض منافع در سه سطح انعقاد و مدیریت قراردادها، تصمیم‌گیری و رأی‌گیری و نیز ارائه مشاوره سیاستی مورد توجه قرار گرفته است.

۱-۲-۱. اعلام وجود منافع شخصی در زمان مدیریت و انعقاد قراردادها

اقرار به وجود تعارض منافع در مدیریت قراردادها، یکی از ابزارهایی است که برای جلوگیری از بروز آسیب‌های تعارض منافع در خریدهای دولتی استفاده می‌شود. در این سازوکار، فردی که مسئول مدیریت قراردادهای دولتی است باید در صورت وجود هرگونه تعارض منافی (همانند داشتن سهام شرکت پیمانکار، ارتباط خویشاوندی با مسئول پیمانکار و...) قبل از عقد قرارداد، این مسئله را به اطلاع مسئولین برساند. کشورهای متعددی مانند اسپانیا، پرتغال، ایتالیا، فرانسه، مجارستان، لهستان و لتونی از این ابزار برای مدیریت تعارض منافع استفاده می‌کنند.

۲-۲-۱. اعلام وجود منافع شخصی در زمان تصمیم‌گیری و رأی‌گیری

اقرار به وجود تعارض منافع شخصی در تصمیم‌گیری‌ها و رأی‌گیری‌ها نیز یکی دیگر از سازوکارهای پیشگیری از تعارض منافع است. برای مثال شخصی که مسئول تصمیم‌گیری شیوه توسعه پروژه خطوط

۱. همان.

ریلی است، باید در صورت داشتن تعارض منافع این مسئله را اعلام کند. کشورهای اسپانیا، پرتغال، ایتالیا، فرانسه، مجارستان، لهستان و لتونی از این ابزار استفاده می‌کنند.

۳-۲-۱. اعلام وجود منافع شخصی در هنگام ارائه مشاوره سیاستی

یکی دیگر از مواضعی که می‌توان در آن از ابزار اقرار تعارض منافع استفاده کرد موقعیت‌های ارائه مشاوره سیاستی است. این سازوکار می‌تواند برای اشخاص یا شرکت‌های ارائه خدمات مشاوره‌ای استفاده شود. کشورهای اسپانیا، آلمان، پرتغال و انگلیس از این ابزار در راستای مدیریت تعارض منافع استفاده می‌کنند.

۳-۱-۱. اعمال محدودیت

اعمال محدودیت‌های قانونی یکی دیگر از سازوکارهای پیشگیری از بروز تعارض منافع است و طیف گسترده‌ای را شامل می‌شود، برای مثال، در مورد اشتغال، از محدودیت‌های فراگیری مانند محدودیت اشتغال همزمان گرفته تا محدودیت‌های جدید برای اشتغال در بخش خصوصی پس از اتمام مسئولیت دولتی^۱ (مسئله درب‌گردان) استفاده می‌شود. محدودیت‌های تملک دارایی نیز به همین شکل طیف گسترده‌ای را شامل می‌شود. محدودیت‌های مربوط به مالکیت یا سهام‌داری شرکت‌های خصوصی یا واگذاری مدیریت سهام به وکیل ناشناس از محدودیت‌های به‌کار گرفته شده در این بخش هستند.

یکی دیگر از ابزارهای پیشرفته جلوگیری از تعارض منافع ایجاد زیرساخت‌های قانونی نظام امتناع از مشارکت در تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع است.^۲ این نظام، تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع را محدود کرده است.

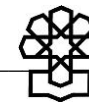
۳-۱-۱. محدودیت برای شغل دوم

اعمال محدودیت برای اشتغال در شغل دوم یکی از مرسوم‌ترین فعالیت‌هایی است که در راستای مبارزه با تعارض منافع انجام می‌شود.

کشورهای متعددی از این ابزار در سطوح مختلف حاکمیتی (منصوبان سیاسی، کارمندان دولت، قوه قضائیه، پارلمان و مقامات منتخب محلی) استفاده می‌کنند. کشورهایی مانند فرانسه، اسپانیا، آلمان، ایتالیا، مجارستان، لهستان و لتونی از کشورهایی هستند که در همه سطوح حاکمیتی از این ابزار استفاده می‌کنند.

1. Revolving Door

2. Recusal and Withdrawal

جدول ۱. نحوه اعمال محدودیت برای شغل دوم در کشورهای مختلف در سال ۲۰۰۵

آلمان				پرتغال					اسپانیا					
مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی
مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی
بله، تنها برای استخدامهای دولتی خاص	بله	بله	بله، خیلی شدید	-	-	بله	بله	بله	بله	بله، اگر شغل تمام وقت برگزینند	بله، خیلی شدید	بله	بله	بله، خیلی شدید
بریتانیا				ایتالیا					فرانسه					
مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی
-	-	بله	بله	بله	بله، بعضی	بله، بعضی	بله	بله، بعضی	بله	بله، اما سازگار با عضویت در پارلمان	بله، اما سازگار با استخدام بخش خصوصی	بله	بله، خیلی شدید	بله
لتونی				لهستان					مجارستان					
مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی
خیر	بله	بله	بله، برخی	بله، برخی	بله	بله، اما سازگار با استخدام بخش خصوصی	بله	بله	بله، خیلی شدید	بله، اما سازگار با عضویت در پارلمان	بله، سازگار با استخدام بخش خصوصی	بله	بله، قواعد مختلف	بله

۲-۳-۱. محدودیت فعالیت در بخش خصوصی و NGOها پس از ترک مشاغل حاکمیتی
 عدم اجازه فعالیت شغلی در بخش خصوصی پس از ترک مشاغل حاکمیتی یکی از ابزارهای پیشگیری از تعارض منافع است که برای مقابله با آسیب‌های پدیده درب‌گردان استفاده می‌شود. در پدیده درب‌گردان در واقع جابجایی بین بخش خصوصی و دولتی به وقوع تعارض منافع منجر می‌شود. به طوری که فرد بین حفظ منافع شخصی و بنگاه اقتصادی متبوع و حفظ منافع عموم مخیر می‌شود که می‌تواند به تضعیف اعتماد عمومی، مصادره قوانین^۱ و رفتار تبعیض‌آمیز منجر شود. به منظور پیشگیری از این آسیب‌ها، در سال‌های اخیر و به‌ویژه پس از آسیب‌های ناشی از پدیده درب‌گردان در بحران مالی سال ۲۰۰۸ محدودیت‌هایی برای اشتغال در بخش خصوصی پس از ترک مناصب دولتی در نظر گرفته شده است. هرچند که این محدودیت‌ها بعد از بحران مالی سال ۲۰۰۸ شدت گرفت با این حال در سال‌های قبل سال ۲۰۰۸ نیز برخی از این محدودیت‌ها در کشورهای مختلف برقرار بوده است که در بخش‌های بعدی گزارش به مواردی از آنها اشاره خواهد شد.

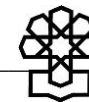
۳-۳-۱. محدودیت‌ها و کنترل هدایا

یکی از محدودیت‌های که برای پیشگیری از تعارض منافع اعمال می‌شود، محدودیت در دریافت هدایاست. این مسئله علاوه بر راهکار افشای دریافت هدایاست و به نوعی سقف هدیه قابل دریافت را مشخص می‌کند و دریافت هدیه با ارزش بیش از سقف مذکور را ممنوع می‌کند. کشورهایی مانند اسپانیا و لتونی در همه سطوح حاکمیتی از این ابزار استفاده می‌کنند.

۴-۳-۱. امتناع از مشارکت در تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع^۲

یکی از راهکارهای پیشگیری از آسیب‌های مرتبط با مسئله تعارض منافع، استفاده از راهکار پیشگیری از تصمیم‌گیری مسئولین در شرایط تعارض منافع است. طبق این قاعده افرادی که به نمایندگی از بخش حاکمیتی به فعالیت مشغول هستند نمی‌توانند در هنگام عقد قرارداد برای آن سازمان در مواردی که منافع خودشان متأثر از عملکردشان می‌باشد، تصمیم‌گیر باشند. برای مثال، شخصی که مسئول خرید تجهیزات برای شرکت ملی نفت است ممکن است در انتخاب شرکت تأمین‌کننده تجهیزات دچار تعارض منافع شود، زیرا در سال گذشته توسط یکی از شرکت‌های تأمین‌کننده تجهیزات به یک مسافرت تفریحی دعوت شده است. در این مواقع، شخص می‌تواند مقام دولتی و اداری خود را حفظ کند، اما نباید در تصمیم‌گیری مرتبط با موضوعی که در آن درگیر تعارض منافع است، مشارکت کند. برای این منظور می‌توان تصمیم‌گیری را به شخص دیگری سپرد و یا حق رأی فرد مورد نظر در مورد آن تصمیم را سلب کرد. راه دیگر، محرومیت فرد از شرکت در مذاکره‌های پروژه و برنامه‌ای است که در آن منفعت شخصی دارد. همچنین می‌توان فرد را از دریافت اطلاعات و اسنادی که می‌تواند از آنها منفعتی کسب کند محروم کرد. کشورهای زیادی از این ابزار در سطوح مختلف حاکمیتی استفاده می‌کنند. چگونگی استفاده برخی از کشورها از این ابزار در جدول ۲ ارائه شده است..

1. Regulatory Capture
 2. Recusal and Withdrawal

جدول ۲. چگونگی اعلام محدودیت برای جلوگیری از تصمیم‌گیری در شرایط تعارض منافع در کشورهای مختلف در سال ۲۰۰۵

آلمان					پرتغال					اسپانیا				
مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی
بله	-	بله	بله	بله	بله	-	بله	بله	بله	بله	-	بله	بله	بله
بریتانیا					ایتالیا					فرانسه				
مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی
بله	-	بله	بله	بله	بله	-	بله	بله	بله	بله	-	بله	بله	بله
لتونی					لهستان					مجارستان				
مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی	مقامات منتخب محلی	پارلمان	قوه قضائیه	کارمندان دولت	منصوبان سیاسی و دولتی
بله	بله	بله	بله	بله	بله	-	بله	بله	بله	-	-	-	-	-

۵-۳-۱. محدودیت‌های شخصی و خانوادگی مالکیت شرکت‌های خصوصی

اعمال محدودیت بر امکان مالکیت اشخاص فعال در حاکمیت و خانواده آنها یکی از راهکارهای پیشگیری از تعارض منافع است که در کشورهای مختلف استفاده می‌شود. در بعضی از کشورها مقامات و خانواده‌هایشان را از داشتن شرکت‌هایی که با بخش دولتی قرارداد می‌بندند و یا تحت نظارت آن مقام هستند محروم کرده‌اند. کشورهای متعددی از این ابزار در راستای مدیریت تعارض منافع استفاده می‌کنند برای مثال کشورهایی مانند بریتانیا، پرتغال، اسپانیا و لتونی در تمام سطوح حاکمیتی اعم از منصوبان سیاسی و دولتی، کارمندان دولت، قوه قضائیه، پارلمان و مقامات محلی از این ابزار استفاده می‌کنند.

۶-۳-۱. بی‌بهره‌سازی مالی^۱ مسئولین از نتایج سیاست‌گذاریشان (استفاده از وکیل ناشناس

برای اموالی که ممکن است تحت تأثیر تصمیمات سیاستی باشند)

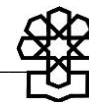
یکی از روش‌های مدیریت مسئله تعارض منافع در هنگامی که مسئولین حاکمیتی، سهام‌دار شرکت‌های خصوصی هستند، سپردن مدیریت سهام ایشان به یک کارگزار «ناشناس» است. بدین ترتیب که کارگزار مورد نظر، سهام مربوطه را مدیریت می‌کند، ولی مسئول حاکمیتی (مالک سهام) از نحوه مدیریت آنها مطلع نبوده و در نتیجه دچار تعارض منافع بین وظیفه حاکمیتی و منافع فردی خود نمی‌شود. این روش تحت عنوان تراست کور^۲ و کارگزار مربوطه با عنوان تراستی شناخته می‌شود. کشور فرانسه را می‌توان به‌عنوان کشوری پیشرو معرفی کرد که در سطوح مختلف حاکمیت از این ابزار استفاده می‌کند.

۲. راهکار تغییر ساختاری قواعد

همان‌گونه که در مقدمه ذکر شد، راهکارهای مدیریت تعارض منافع را می‌توان به دو بخش کلی تقسیم کرد. بخش اول راهکارهایی است که بیشتر ناظر به شخص قرار گرفته در موقعیت تعارض منافع طراحی شده‌اند. این راهکارها با ایجاد محدودیت یا الزام به شفافیت تلاش می‌کنند که از بروز آسیب‌های ناشی از تعارض منافع بکاهند. بخش دوم از راهکارهای مدیریت تعارض منافع به جای تمرکز بر شخصیت قرار گرفته در شرایط تعارض منافع، سعی می‌کند که به‌صورت ساختاری زمینه‌های پیدایش تعارض منافع را از بین ببرند.

تغییر قواعد بازی به‌نوعی مؤثرترین و پیچیده‌ترین سازوکار پیشگیری از تعارض منافع است. طراحی سازوکار و تغییر قواعد برای پیشگیری از تعارض منافع در موقعیت‌های مختلف متفاوت است و در هر موقعیت باید جوانب گوناگون از منظر سازگاری انگیزه‌ها ارزیابی شود. برای روشن‌تر شدن بحث، مثال زیر درباره نحوه کشف قیمت یک کالا راهگشاست.

1. Divestment
2. Blind trust

برای کشف قیمت یک کالا می‌توان از سازوکار کارشناس قیمتگذاری استفاده کرد. در این سازوکار، بروز مسئله تعارض منافع ممکن است باعث شود که کارشناس وظیفه خود را به درستی اجرا نکند و بسته به منافع خود قیمتی کمتر یا بیشتر از مقدار واقعی را اعلام کند. در واقع انتظار بر این است که راهکارهایی که محدودیت‌هایی را بر شخصیت‌های قرار گرفته در معرض تعارض منافع ایجاد می‌کرد بتواند از آسیب‌های ناشی از تعارض منافع کارشناسان بکاهد. با این حال، خود پدیده کارشناسی به صورت ذاتی ایجادکننده موقعیتی مستعد تعارض منافع است. به نحوی که می‌تواند هر شخص قرار گرفته در آن جایگاه را دچار تعارض منافع کند. به منظور پیشگیری از این مسئله به جای سازوکار فوق، سازوکار مزایده طراحی شده است تا مسئله تعارض منافع کارشناس قیمتگذاری را از بین ببرد.

البته تغییر قواعد در برخی از موارد می‌تواند پیچیدگی کمتری داشته باشد. قطع ارتباط مالی پلیس از جرائم یا قطع رابطه هویتی پرونده‌ها (مانند جدا کردن سربرگ برگه‌های امتحان) و قطع کردن رابطه مالی ارزیاب از ارزیابی‌شونده نمونه‌های متداول تغییر قواعد به منظور جلوگیری از تعارض منافع است. ادامه برخی از قواعد عامی که نیاز است در موقعیت‌های مختلف برای پیشگیری از تعارض منافع رعایت شوند ذکر می‌شوند همچنین برخی از راهکارهای تغییر قواعد بازی نیز معرفی می‌شوند.

۱-۲. متأثر کردن قاعده‌گذار از نتایج اجرای قواعد یا تفکیک قاعده‌گذار و مجری

اعطای حق قاعده‌گذاری برای خود یکی از مواردی است که افراد (حقیقی و حقوقی) را از منظر ساختاری در معرض تعارض منافع شدید قرار می‌دهد. این مسئله ممکن است در بخش‌های مختلف حاکمیت به وجود آید. به صورت کلی این نوع از تعارض منافع را می‌توان به دو دسته اصلی اتحاد قاعده‌گذار و مجری درون حاکمیت و خودتنظیم‌گری^۱ (به معنی اعطای حق قاعده‌گذاری به بخش خصوصی یا اصناف) تقسیم کرد.

– اتحاد قاعده‌گذار و مجری درون حاکمیت

واگذاری حق قاعده‌گذاری بر خود در بخش حاکمیتی می‌تواند در موضوع امتیازات مربوط به اشخاص یا قاعده‌گذاری در مورد وظایف و عملکرد سازمان نمایان شود. قاعده‌گذاری در مورد حقوق و مزایای گروهی از کارکنان دولت، توسط همان افراد، نمونه‌ای از تعارض منافع است که باید به صورت قانونی در ساختار دستگاه‌های حاکمیتی و شرکت‌های مرتبط منع گردد. در مورد قاعده‌گذاری یک دستگاه در جهت تعیین اهداف و مأموریت‌ها نیز باید مسئله تعارض منافع مورد توجه قرار گیرد. اما به راحتی نمی‌توان عدم اختیار دستگاه در تعیین اهداف و مأموریت‌ها را به عنوان راهکار بهینه مبارزه با تعارض منافع در این موقعیت معرفی کرد. یکی از راهکارهای پیشگیری از این نوع تعارض منافع اعلام علل انتخاب اهداف و راهکارهای اجرای آن است. برای مثال دستگاهی که دارای اختیارات قاعده‌گذاری برای خود است، باید

علت انتخابش را اعلام کند، همچنین عنوان کند که سایر راهکارهای موجود چه بوده‌اند و چرا از آنها استفاده نشده است.

یکی دیگر از راهکارهای جلوگیری از تعارض منافع در موقعیت‌های اتحاد قاعده‌گذار و مجری متأثر کردن قاعده‌گذاران از نتایج اجرای قواعد است بدین ترتیب که تحت قواعد عام و هوشمندانه، اختیاراتی برای قاعده‌گذاری بر خود تعیین می‌شود. ترکیب قاعده هوشمندانه فراگیر و اختیار قاعده‌گذاری می‌تواند موجب افزایش بهره‌وری شود. برای مثال فرض کنید که قاعده فراگیر بدین شکل باشد که در هر حالتی ۱۰ درصد از سود حاصله شرکت به‌عنوان حق الزحمه به کارکنان یک شرکت تعلق خواهد گرفت. در ذیل این قاعده هوشمندانه می‌توان اختیار استخدام یا استخدام نکردن کارمند جدید و میزان دستمزد را به خود کارکنان واگذار کرد. در این مثال هرچند که با مسئله اتحاد قاعده‌گذار و مجری روبرو هستیم، اما به‌علت قاعده هوشمندانه اولیه، تعداد بهینه‌ای کارمند استخدام خواهد شد.

– خودتنظیم‌گری

مسئله تعارض منافع در خودتنظیم‌گری مشاغل حرفه‌ای بخش خصوصی مورد توجه اقتصاددانان بوده است و از زمانی که فریدمن در سال ۱۹۴۵ مقاله خود تحت عنوان «درآمد از فعالیت‌های حرفه‌ای مستقل»^۱ درباره مشاغل را منتشر کرد، این اجماع وجود داشته که سیاست اعطای حق قانونگذاری بر خود به صنف خاص، با خطر ترجیح منافع هم‌صنفی‌ها بر منافع عموم جامعه همراه است. مسئله خود تنظیم‌گری در این نوع از فعالیت‌ها با مشکلاتی روبرو است که محور همه آنها ترجیح منافع صنفی مشغولین به فعالیت در آن بخش به منافع اجتماعی است. برخی از این موارد عبارتند از:

الف) ایجاد انحصار و جلوگیری از ورود سایر افراد به بازار

در صورت واگذاری حق ارائه مجوز به اصناف ممکن است با قواعد انحصاری که مانع از ورود افراد جدید به آن صنف می‌شود باشیم. برای مثال اگر امکان اشتغال در شغل وکالت منوط به اخذ مجوز از کانون وکلا باشد ممکن است به‌منظور حفظ انحصار و سهم از بازار از ورود افراد جدید به شغل وکالت جلوگیری شود. این مشکل ممکن است در تربیت پزشکان متخصص نیز وجود داشته باشد.

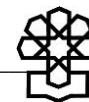
ب) تعیین بیش از حد تعرفه

واگذاری حق تعیین تعرفه به اصناف خود تنظیم‌گر، باعث تعیین تعرفه‌ای می‌شود که ممکن است منافع مصرف‌کنندگان را در نظر نگیرد. همراه شدن این موضوع با انحصاری که به واسطه واگذاری اختیار مجوزدهی اصناف شکل گرفته است موجب می‌شود که با استفاده از انحصار، تعرفه‌های ناعادلانه بر مصرف‌کنندگان تحمیل شود.

---

1. M. Friedman and S. Kuznets, *Income from Independent Professional Practice*, National Bureau for Economic Research, New York, 1945.

ج) تعیین قواعد نظارتی ضعیف

اگر تنظیم و اعمال قواعد نظارتی به خود اصناف واگذار شود، این گروه‌ها در تنظیم و اعمال این قواعد درگیر تعارض منافع می‌شوند، زیرا ممکن است که گروه خودتنظیم‌گر، از قواعد سختگیرانه نظارتی متضرر شوند. این تعارض باعث تصویب قواعد نظارتی ضعیف یا کوتاهی در اجرای قواعد نظارتی می‌شود. جهت پیشگیری از آسیب‌های مذکور راهکارهای مختلفی مطرح می‌شود که به موجب آنها گروه‌های خود تنظیم‌گر نیز مشمول قوانین رقابت و پیشگیری از انحصار باشند. برای مثال تعیین دستمزد توسط این گروه‌ها در اتحادیه اروپا بر خلاف قواعد رقابت کمیسیون اتحادیه اروپا شناخته شده است و تلاش شده است که از این موضوع جلوگیری شود. علاوه بر این، ایجاد نهادهای قاعده‌گذار جایگزین برای این گروه‌ها مورد توجه سیاستگذاران قرار گرفته است. برای مثال در کشور هلند طرحی پیشنهاد شده است که در آن روش مجوزدهی توسط اصناف به سیستم ارائه گواهی تغییر یافته است. بدین ترتیب که به جای آنکه صرفاً افراد دارای مجوز قادر به فعالیت در آن صنف باشند، همه افراد متخصص مجاز به فعالیت هستند، ولی بر حسب قواعد و مقرراتی به افراد گواهی‌هایی اعطا می‌شود. لذا افرادی که آن گواهی را ندارند نیز از ورود به بازار منع نمی‌شوند.^۱ در برخی از کشورها نیز محدوده انحصار خودتنظیم‌گران به شدت کاهش یافته است برای مثال انگلستان اصلاحات شدیدی در این حوزه انجام داده است^۲ و به منظور حمایت از مصرف‌کنندگان و افزایش گزینه‌های در دسترس آنها، بسیاری از انحصارات قانونی که برای مؤسسات حقوقی در نظر گرفته شده بوده، (انحصار دسترسی به اطلاعات و ارائه خدمات موارد خاص وکالت) لغو شده است. در برخی از کشورها نیز تلاش شده است که عرضه خدمات در حوزه‌هایی که به دلیل خودتنظیم‌گری با مشکل انحصار روبرو شده‌اند گسترش یابد برای مثال در هلند برنامه‌ریزی شده است که صنف وکلای مدافع مجبور به تأیید سایر حقوق‌دانان مانند مشاوران حقوقی شرکت‌ها یا وکلایی که با بیمه‌ها کار می‌کنند به‌عنوان عضو وکلای مدافع باشند.^۳

۲-۲. تفکیک ناظر و نظارت‌شونده و قاضی و متهم

استقلال ناظر و استقلال داور همواره اصلی بدیهی بوده تا بی‌طرفی در فرآیند نظارت یا قضاوت رعایت شود. مسئله استقلال ناظر در حوزه‌های مختلف می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. برای مثال در بخش مالی استقلال ناظر به‌عنوان شرط حفظ پایداری نظام مالی ذکر می‌شود.^۴ زیرا در صورت عدم استقلال و ذینفع بودن ناظر در مسئله، با شکست نظارت روبرو خواهیم بود. اتحاد ناظر و نظارت‌شونده (افراد یا نهادهایی

1. Self-Regulation of The Medical And Legal Professions: Remaining Barriers to Competition and Ec-Law Roger Van Den Bergh Universities of Hamburg, Antwerpen and Utrecht.

2. Courts and Legal Services Act 1990.

3. Self-Regulation of the Medical and Legal Professions: Remaining Barriers to Competition and Ec-Law Roger Van Den Bergh Universities of Hamburg, Antwerpen and Utrecht.

4. IMF Working paper Regulatory and supervisory Independence and financial stability 2002.

که ناظر بر آنها نظارت می‌کند) می‌تواند موجب بروز تعارض منافع گسترده‌ای شود و به تبع آن امر نظارت را مخدوش کند. مشابهاً در صورت یکی شدن یا هم‌منفعت شدن قاضی و متهم، قضاوت صحیح و عادلانه دور از دسترس خواهد بود.

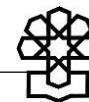
تعارض منافع ناشی از اتحاد ناظر و نظارت‌شونده و قاضی و متهم بیشتر در سطح خود تنظیم‌گران بخش خصوصی مانند صنف پزشکان، حسابداران، وکلا و... اتفاق می‌افتد. مناقشاتی که برای این اصناف رخ می‌دهند را می‌توان به دو دسته درون‌صنفی و برون‌صنفی تقسیم کرد. مناقشات درون‌صنفی در دادگاه‌های اصناف قابل پیگیری است، زیرا دو طرف دعوا منتسب به صنف هستند، اما داوری مواردی که یک طرف دعوا افراد عادی باشند، نباید به صنف سپرده شود. در امر نظارت نیز در مواردی که تخلف از اصول مورد نظارت باعث تضییع حقوق افرادی خارج از صنف می‌شود و به منافع افراد شاغل در صنف آسیب نمی‌رساند، نمی‌توان انتظار داشت که نظارت درون‌صنفی بتواند به صورت کارآ عمل کند. برای مثال در مواردی که همه افراد صنف از برخورد سهل‌گیرانه با تخلف سود می‌برند سپردن مسئولیت نظارت به اصناف موجب ناکارآمدی نظارت خواهد شد. زیرا در این موارد با مسئله تعارض منافع اتحاد ناظر و نظارت‌شونده یا قاضی و متهم مواجه هستیم. در موارد مذکور یا باید قدرت نظارت و قضاوت از خود تنظیم‌گران گرفته شود یا با ایجاد سازوکارهای مناسب، بستری فراهم شود که خود تنظیم‌گران از وقوع تخلف یا برخورد سهل‌گیرانه با متخلفین متضرر شوند.

۳-۲. برطرف کردن تعارض بین درآمدها و وظایف سازمان‌ها

یکی از زمینه‌های بروز تعارض منافع ساختاری هنگامی رخ می‌دهد که درآمد یک فرد حقیقی یا حقوقی، با یک پدیده ناهنجار اجتماعی مرتبط می‌شود. برای مثال می‌توان به مواردی اشاره کرد که به‌منظور برطرف شدن یک ناهنجاری به عاملان اقتصادی به ازای هر برطرف کردن ناهنجاری حق‌العمل پرداخت می‌شود. این مسئله برای موضوع امنیت، سلامت جسمی، سلامت اقتصادی و... مطرح است. برای مثال هنگامی که قاعده کسب درآمد در نظام درمانی به‌گونه‌ای است که پزشک در ازای مداوای بیمار درآمد کسب می‌کند، پزشکان در موقعیت تعارض بین کسب درآمد و سالم ماندن جامعه قرار می‌گیرند. برخی از متخصصان این نوع از تعارض منافع را تعارض ذاتی اجتناب‌ناپذیر^۱ می‌دانند^۲. پرداخت حق کشف قاچاق به ستاد مبارزه با قاچاق یا بخشی از مبالغ جریمه راهنمایی و رانندگی به پلیس نمونه‌هایی هستند که باعث ایجاد تعارض منافع بین درآمد و وظایف می‌شوند.

1. Unavoidable Intrinsic Conflicts of Interest

2. When Conflicts of Interest are an Unavoidable Problem, Stephen Coleman, 2005, Australian Association for Professional and Applied Ethics 12th

راهکار ابتدایی برای برطرف کردن این مشکل، مستقل کردن دریافتی این اشخاص حقیقی و حقوقی از عایدی عملکرد است. برای مثال طرحی در کشور هلند پیشنهاد شده که در آن به منظور جلوگیری از تعارض منافع پلیس، درآمد پلیس از درآمد جرائم مستقل شده است. راهکار دوم می‌تواند ساده و شفاف کردن شاخص‌ها و گره‌زدن آنها با هم باشد به نحوی که تخلف از آن به راحتی روشن شود. برای مثال بین وظیفه شهرداری در حفظ فضای سبز شهری و درآمدهای حاصل از فروش تراکم تعارض وجود دارد و شهرداری به انگیزه کسب درآمد اقدام به فروش تراکم کرده و در عمل فضای سبز شهری دچار تهدید می‌شود. با تعیین شاخص واضحی مانند میزان متر مربع فضای سبز موجود در شعاع مشخصی از ساختمان و اعلام برخط آن، می‌توان از آسیب‌های این تعارض منافع جلوگیری کرد.

راهکار پیچیده‌تر پیشگیری از این نوع تعارض منافع، اضافه کردن عاملی جدید به ساختار موجود است. عاملی که سلامت و امنیت برای او به‌عنوان هدف مطابق با عایدی مطرح باشد. در اکثر مواردی که ناسازگاری درآمد و وظایف مطرح می‌شوند، می‌توان بیمه‌ها را به‌عنوان ضلع سوم، وارد الگوی حل مسئله کرد و به‌وسیله آنها مسئله تعارض درآمد و وظایف را برطرف کرد. زیرا بیمه‌ها به‌صورت طبیعی به تداوم سلامت و امنیت علاقمند هستند چون عایدی بیمه‌ها در صورت تداوم سلامت و امنیت افزایش می‌یابد. بدین دلیل که کاهش بیماری، سرقت، یا تصادف موجب می‌شود هزینه‌های بیمه کاهش یابد. الگوی کلی راه‌حل‌های پیشنهادی در این موارد بدین صورت است که بیمه می‌تواند با پزشکان و پلیس بر مبنای افزایش سلامت و امنیت قرارداد ببندد. این سازوکار در طرح‌هایی مانند پزشک خانواده مورد استفاده قرار گرفته است. برای مثال در کشور آلمان از سال ۲۰۰۰، طرح پزشک خانواده به اجرا گذاشته شد به نحوی که صندوق‌های بیمه با پزشک‌ها به‌عنوان پزشک خانواده قرارداد منعقد می‌کردند و مردم نیز می‌توانستند به‌صورت داوطلبانه به سیستم پزشک خانواده بپیوندند. در این طراحی، درآمد پزشک خانواده به وسیله بیمه تأمین خواهد شد، بدین علت ارتقای سلامت افراد موجب افزایش درآمد پزشک خانواده خواهد بود. زیرا در صورت عدم سلامت افراد هزینه بیمه افزایش خواهد یافت و این افزایش هزینه موجب کاهش دستمزد پزشک خانواده خواهد شد. این طرح در سال‌های بعد توسعه یافت به نحوی که خدمات درمانی عمومی، پیشگیری، خدمات درمانی تخصصی و فوق تخصصی، خدمات تشخیصی، مراقبت‌های طولانی و بازتوانی ذیل صندوق‌های بیمه شکل گرفتند.^۱ به‌صورت مشابهی می‌توان موضوع امنیت جاده‌ها را نیز به بیمه‌های شخص ثالث مرتبط کرد. برای مثال به‌جای تأمین مالی پلیس از جرائم راهنمایی و رانندگی می‌توان سازوکاری طراحی کرد که در آن بیمه‌ها درصدی از سود حاصل از کاهش خسارات جانی و مالی جاده‌ای را به پلیس بدهند، در این صورت پلیس انگیزه خواهد داشت که از میزان تلفات جاده‌ای بکاهد

و این انگیزه به اجرای دقیق قواعد راهنمایی و رانندگی منجر خواهد شد. با کاهش تلفات جاده‌ای، هزینه بیمه‌ها کاهش و به تبع آن درآمد پلیس افزایش خواهد یافت.

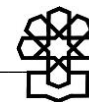
۴-۲. برطرف کردن تعارض بین وظایف یک سازمان

تعارض وظایف یکی از مواردی است که باعث از بین رفتن انسجام رفتاری مسئولین و دستگاه‌های اجرایی می‌شود. این مسئله می‌تواند ناشی از مغایرت وظایف یا عدم اولویت‌بندی صحیح و دقیق آنها باشد. برای برطرف شدن این مسئله در مرحله اول باید موارد مغایر یا غیر همراستا شناسایی شوند. در صورت امکان اولویت‌بندی دقیق و تعیین نسبت پیشرفت در هر کدام از وظایف، همچنین امکان اندازه‌گیری میزان تحقق آنها می‌توان اجازه داد که این وظایف مغایر در یک فرد یا سازمان متمرکز باشند، اما در غیر این صورت باید یکی از این وظایف به فرد یا سازمان دیگری محول شود. برای مثال دو وظیفه کسب درآمد نفتی و توسعه فناوری داخلی به شرکت ملی نفت واگذار شده است که این وظایف همراستا نبوده و در موارد زیادی تحقق یکی از آنها مستلزم صرفنظر کردن از تحقق بخشی از وظیفه دیگر است.^۱ شایان ذکر است اگر بتوان شاخص‌هایی دقیق برای ارزیابی همزمان این دو وظیفه طراحی کرد و میزان پیشرفت مورد انتظار در هر یک از این شاخص‌ها تعیین و فرآیندهای تنبیه و تشویق متناسب با آنها تدوین شود، می‌توان انتظار داشت که این وظایف غیر همراستا محقق گردند. در غیر این صورت، دستگاه اجرایی یا فرد مسئول، آن وظیفه‌ای را پیگیری خواهد کرد که بیشتر ارزیابی می‌شود یا اجرای آن راحت‌تر است. برای مثال قابل پیش‌بینی است که باید تمرکز شرکت ملی نفت بر افزایش درآمدهای نفتی باشد، زیرا این موضوع بیشتر از طرف دولت‌ها مطالبه شده و نتایج آن نیز به صورت روشنی قابل ملاحظه است.

ذکر این نکته ضروری است که در برخی از موارد امکان دارد که دو وظیفه متعارض به یک مسئول یا دستگاه اجرایی واگذار شود و اجرای صحیح این دو وظیفه به ظاهر متعارض، به نتیجه دلخواه و ملموس برای حاکمیت منجر شود. برای مثال واگذاری وظیفه واردات کالاهای کشاورزی و همچنین قاعده‌گذاری جهت تولید این محصولات در داخل، به وزارت کشاورزی به صورت ظاهری ممکن است دو وظیفه متعارض به حساب آید. اما در صورتی که تأمین پایدار محصولات کشاورزی به عنوان وظیفه نهایی آن وزارتخانه در نظر گرفته شود دو وظیفه قبلی در این راستا جهت‌دهی خواهد شد.

در مواردی اما امکان اجرای همزمان وظایف به صورت کلی منتفی است و اجرای یکی از وظایف امکان اجرای وظیفه دیگر را از بین می‌برد. در این موارد باید یکی از وظایف متعارض از دستگاه گرفته شود.

۱. استفاده از محصولات داخلی برای توسعه فناوری داخلی می‌تواند به کاهش در برداشت یا عدم برداشت صیانتی از میادین منجر شود زیرا فناوری داخلی در مواردی که نیاز به حمایت دارد هنوز به سطحی از توسعه یافتگی نرسیده است که بتواند به نتایج مشابه محصولات رقیب برسد و استفاده از فناوری سطح پایین‌تر لاجرم به برداشت کمتر از میادین منجر خواهد شد.

۵-۲. تغییر قواعد در فرآیندهای کارشناس محور (امضای طلایی)

واگذاری اختیارات و حقوق حاکمیت، به نهادها و سازمان‌ها یا اشخاص دولتی و یا غیر دولتی، که معمولاً بدون ایجاد سازوکار مناسب جهت متأثر شدن این افراد از نتایج تصمیم‌شان است، یکی از مواردی است که منجر به پدیده امضای طلایی و تعارض منافع ساختاری می‌شود. زیرا کارشناسان مربوطه در مواضع مختلف می‌توانند حقوق حاکمیتی واگذار شده به آنها را معامله کنند. برای مثال کارشناس محیط زیست می‌تواند با دریافت مبلغی، از تخلفات انجام شده توسط صنایع صرف‌نظر کند یا کارشناس استاندارد می‌تواند همین رفتار را در بررسی استانداردها داشته باشد و حق عموم مردم را در مقابل مبالغ دریافتی ضایع کند. مسئله تعارض منافع فرآیندهای کارشناسی را می‌توان در موارد زیر مشاهده کرد:

– واگذاری حق نظارت دولت

نظارت امری است که می‌تواند به صورت پیوسته در اجرای فرآیندها مورد توجه قرار گیرد. برای مثال می‌توان واگذاری حق نظارت بر نحوه اجرای پروژه‌های پیمانکاری را یکی از مصادیق این موضوع دانست که به فرد یا افرادی واگذار شده است.

– واگذاری حق تأیید وضعیت و استاندارد

در برخی از موارد تلاش می‌شود که با تعیین استانداردهایی چگونگی نظارت به جای نظارت مداوم بر فرآیند به تأیید استاندارد محصول نهایی یا وسایل مورد استفاده تغییر یابد. در این موارد حق تأیید استانداردها به سازمان‌هایی مانند محیط زیست و استاندارد و مؤسسات خصوصی وابسته به آنها واگذار می‌شود و بدین ترتیب این سازمان‌ها و مؤسسات در معرض این نوع از تعارض منافع قرار می‌گیرند. در مواردی، کارشناسان ممیزی اداره مالیات و گمرک نیز با این نوع از تعارض منافع روبرو هستند.

– واگذاری حق قاعده‌گذاری

این نوع از تعارض منافع بیشتر مربوط به شوراهای تصمیم‌گیری است، البته در تصمیم‌گیری‌های فردی نیز ممکن است شاهد آن باشیم. برای مثال شورای شهر یا شوراهای عالی در معرض این نوع از تعارض منافع قرار دارند که منافع خود را بر منافع عمومی ترجیح دهند. به خصوص که در تصمیم‌گیری شورایی، افراد کمتر نسبت به تصمیماتی که توسط شوراها گرفته می‌شود احساس مسئولیت می‌کنند در نتیجه امکان فرار از پاسخگویی نسبت به تصمیماتی که به سود شخصی افراد منجر می‌شود نیز بیشتر خواهد بود و بدین ترتیب شورا تبدیل به بستری می‌شود که تعارض منافع در آن به وقوع خواهد پیوست. در مواردی که حق قاعده‌گذاری به یک شخص واگذار شده نیز ممکن است شاهد این نوع از تعارض منافع باشیم اما چون تصمیم‌گیر شخص واحدی است در صورت وقوع فساد، شناسایی و برخورد با فرد متخلف امکانپذیرتر خواهد بود، بنابراین فرد با احتیاط بیشتری تصمیم‌گیری می‌کند.

– واگذاری حق انتخاب خرید و معاملات دولتی

مسئولین خرید یا کسانی که مسئول واگذاری پروژه‌های دولتی هستند در معرض تعارض منافع ساختاری قرار دارند، زیرا در واگذاری پروژه‌های دولتی فرد بین واگذاری پروژه به افراد کارآمد یا واگذاری رانتهی پروژه قرار می‌گیرد. در موضوع خریدهای دولتی نیز فرد بین خرید بهینه که منفعت حاکمیت را به دنبال دارد یا فساد در خریدهای دولتی دچار تعارض منافع می‌شود. قوانین مناقصه و مزایده تا حدودی سعی کرده‌اند که این نوع از تعارض منافع را کاهش دهند.

– واگذاری حق داوری و قضاوت

قضات به‌عنوان نمایندگان حاکمیت در فرآیندهای قضایی در معرض تعارض منافع قرار دارند و در هر قضاوتی باید بین ارائه بموقع حکم صحیح یا دریافت رشوه از طرف مقابل یکی را انتخاب کنند و یا در پرونده‌های آشنایان خود به‌صورت جانبدارانه عمل کنند. بخشی از این موضوع در قوانین و تحت عنوان جهات رد دادرسی مورد توجه قرار گرفته است. کارشناسان رسمی دادگستری نیز بخش دیگری از فرآیند قضاوت هستند که نظرات آنها تأثیر بسزایی بر حکم نهایی دارد و ممکن است در ارائه نظر کارشناسی خود درگیر مسئله تعارض منافع هستند.

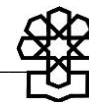
– واگذاری حق استخدام دولتی

قدرت انتخاب افراد برای فعالیت‌های مختلف شغلی ممکن است به بستری جهت بروز تعارض منافع بدل شود. در این موقعیت ممکن است افراد به جای انتخاب افراد شایسته به انتخاب اقوام و آشنایان خودشان اقدام کنند. برگزاری آزمون استخدامی یکی از راهکارهای جلوگیری از این نوع تعارض منافع است. البته راهکارهای دیگری مانند اعلام عمومی سوابق تحصیلی و شغلی فرد و فردی که معرف وی برای تصدی شغل مورد نظر بوده است نیز می‌تواند در مدیریت تعارض منافع در این موقعیت مؤثر باشد.

– واگذاری حق مجوزدهی

واگذاری ارائه مجوز فعالیت و مجوزهای مشابه نیز ایجادکننده، تعارض منافع و موقعیت امضای طلایی است. برای مثال اینکه فردی مسئول تصمیم‌گیری در این مورد باشد که چه افرادی می‌توانند در قالب صرافی مجاز فعالیت کنند موجب بروز تعارض منافع خواهد شد.

بنابراین، همان‌طور که مطرح شد، برای مدیریت تعارض منافع در این موقعیت‌ها می‌توان محدودیت‌هایی بر اشخاص قرار گرفته در این جایگاه‌ها اعمال کرد. علاوه بر این، می‌توان از منظر ساختاری نیز مسئله تعارض منافع موجود در این جایگاه‌ها را مدیریت کرد. راهکارهای ساختاری مدیریت تعارض منافع در موقعیت‌های کارشناس محور را می‌توان تحت دو عنوان: **روش‌های متداول پیشگیری از این نوع تعارض منافع با فرض تداوم فرآیندهای کارشناس محور و تغییر قواعد و خروج از سیستم کارشناس محور** دسته‌بندی کرد که در ادامه ارائه خواهد شد.

۱-۵-۲. روش‌های متداول پیشگیری از این نوع تعارض منافع با فرض تداوم فرآیندهای

کارشناس محور

– اصلاح نظام جریمه و مجازات

یکی از راهکارهای متداولی که برای کاهش فساد در موقعیت‌های تعارض منافع استفاده می‌شود در نظر گرفتن جرائم سنگین برای متخلفین است. این موضوع به همراه بالا بردن احتمال کشف تخلف یکی از راهکارهایی است که برای جلوگیری از رفتارهای ناصحیح کارشناسان در موقعیت‌های تعارض منافع استفاده می‌شود.

– قطع رابطه کارشناس با متقاضی و کم کردن امکان تبانی

یکی دیگر از راهکارهای کاهش تعارض منافع کارشناس محور قطع رابطه بین کارشناسان و متقاضیان خدمات کارشناسی است. برای مثال قطع رابطه بین ممیز مالیاتی و مؤدیان مالیاتی می‌تواند از تعارض منافع کارشناسان کاسته و در نتیجه امکان تبانی کاهش خواهد یافت.

– شفاف و حافظه‌دار کردن ادله و نتایج فرآیندهای کارشناسی

شفاف کردن ادله‌ای که کارشناسان براساس آنها تصمیم‌گیری کرده‌اند، اعلام عمومی و آرشیو کردن نتایج فرآیندهای کارشناسی به همراه اسامی کارشناسان مسئول یکی دیگر از راهکارهایی است که می‌تواند به جلوگیری از فساد در موقعیت‌های تعارض منافع کارشناسان منجر شود.

– متأثر کردن کارشناسان از نتیجه عمل و بحث مخاطرات اخلاقی

یکی از الگوهایی که می‌توان به وسیله آن مسئله تعارض منافع در فرآیندهای کارشناسی را بررسی کرد قرارداد الگوهای مربوط به کژمنشی (مخاطرات اخلاقی)^۱ است. این الگوها براساس مسئله عدم تقارن اطلاعات پایه‌ریزی شده‌اند. عدم تقارن اطلاعاتی که بعد از بسته شدن قرارداد به وجود می‌آید و معمولاً به‌عنوان عمل پنهان^۲ شناسایی می‌شود. مثال معروف مسئله کژمنشی در قراردادهای بین کارفرما و کارگزار نمایان می‌شود. در این مسئله تنها خروجی کار برای کارفرما نمایان است. اما این خروجی ممکن است که تحت تأثیر عواملی خارج از اختیار یا توان کارگزار به وجود آید و به‌علت عدم اطلاع کامل کارفرما از میزان تلاشی که کارگزار انجام می‌دهد، این امکان برای کارگزار وجود دارد که تلاش مورد نیاز را انجام ندهد و عدم موفقیت را به سایر عوامل نسبت دهد. راهکار بهینه این نوع قراردادها این است که کارفرما پروژه را به کارگزار واگذار کند و مقداری را به‌عنوان اجاره دریافت کند. بهینه دوم این مسئله، استفاده از قراردادهایی است که عایدی کارگزار را به وضعیت خروجی مرتبط می‌کند. برای مثال، درصدی از خروجی را به‌عنوان دستمزد کارگزار تعیین می‌کند. این راهکار می‌تواند در فرآیندهای کارشناس محور نیز استفاده شود به‌نحوی که کارشناس از صداقت خود منتفع و از عدم صداقت و تبانی خود متضرر شود.

1. Moral Hazard

2. Hidden Action

برای مثال فرض کنید طبق قاعده‌ای به مؤسسه قیمتگذار عرضه اولیه سهام، درصدی از قیمتی که خودش برای سهام تعیین کرده پرداخت می‌شود و در صورت فروش نرفتن سهام عرضه شده مؤسسه قیمتگذار مکلف است سهام را به قیمت پیشنهادی خود خریداری نماید. در این سازوکار انگیزه‌ها به‌نحوی ساماندهی شده است که مؤسسه قیمتگذار تمام تلاش خود را متوجه تعیین بیشترین قیمت قابل فروش سهام کند.

۲-۵-۲. تغییر قواعد و خروج از سیستم کارشناس محور

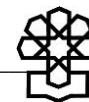
تغییر قواعد در فرآیندهای کارشناس محور به‌نحوی که این فرآیندها بی‌نیاز از کارشناس شوند راهکاری است که به‌صورت کلی مسئله تعارض منافع را از بین خواهد برد. اما طراحی سازوکارهای این چنینی نیازمند تمرکز بر مصادیق مختلف است. حتی ممکن است در برخی از مسائل کارشناس محور نتوان قواعد مناسبی را یافت که بتوان به‌وسیله آنها فرآیندها از کارشناس مستقل شوند. برخی از اصول پایه‌ای تغییر فرآیندهای کارشناس محور عبارتند از:

– استفاده از انگیزه‌های رقیب

ایجاد رقیب یکی از راهکارهایی است که می‌توان با آن نوعی از تعارض منافع را که در اظهار غیرواقعی قیمت و ارزش کالاها و خدمات بروز پیدا می‌کند، مرتفع ساخت. برای مثال در قراردادهای پیمانی، متقاضیان علاقه دارند که قیمت بالایی برای کالا و خدمات خود ارائه کنند. می‌توان فرآیند قیمتگذاری را به کارشناسان واگذار کرد اما برای جلوگیری از آسیب‌های فرآیندهای کارشناس محور، با طراحی مناقصه از اظهار قیمت توسط شرکت‌های رقیب کمک گرفته می‌شود. زیرا در صورت اظهار قیمت غیرواقعی توسط یک متقاضی، رقبا می‌توانند با پیشنهاد قیمت کمتر پیروز مناقصه باشند.

از این ایده می‌توان در فرآیندهای کارشناسی مربوط به گمرک نیز استفاده کرد. بدین ترتیب که در حال حاضر ارزش اظهار شده توسط واردکننده برای تعیین تعرفه واردات کالا ملاک قرار می‌گیرد. به همین دلیل ممکن است که واردکننده ارزش واردات خود را کمتر از مقدار حقیقی آن گزارش کند. برای رفع این مشکل می‌توان بدین صورت عمل کرد که ارزش وارداتی کالاها به‌علاوه سود انتظاری آن توسط واردکننده اظهار گردد تا میزان تعرفه وارداتی آن مشخص شود. قیمت اظهار شده توسط واردکننده مبنای تعرفه خواهد بود اما این مشخصات واردات و ارزش اظهار شده اعلام عمومی شود تا اگر این کالا با قیمتی بالاتر از ارزش به‌علاوه سود اعلامی، خریداری داشته باشد فروخته شده و معادل قیمت اظهار شده و سود آن به واردکننده پرداخت خواهد شد. در این صورت مستقل از فرآیند کارشناس محور، واردکننده انگیزه ندارد تا قیمت کالا را کمتر از واقع اظهار کند.

– جمع‌سپاری^۱

به وسیله جمع‌سپاری می‌توان از برخی از فرآیندهای کارشناسی بی‌نیاز شد. برای مثال در امر نظارت، فراهم کردن زیرساخت‌های نظارت عمومی به نوعی باعث از بین رفتن انحصار کارشناسان نظارت خواهد شد و بدین ترتیب قدرت آنها در تبانی را کاهش خواهد داد. مثلاً می‌توان بررسی رعایت یا عدم رعایت استاندارد در تولید کالاها را جمع‌سپاری کرد. بدین ترتیب که طی فراخوان عمومی اعلام می‌شود که به هر فردی که بتواند عدم رعایت استانداردها را اثبات کند پاداش داده خواهد شد. در این شرایط هر آزمایشگاهی می‌تواند ابزاری برای بررسی عدم رعایت استاندارد باشد.

– گذاشتن قواعد مبنای خود کنترل

تدوین قواعدی که بعد از طراحی، به صورت مستقل از نظرات کارشناسان، قابلیت تنظیم‌گری دارند یکی دیگر از راهکارهای پایه‌ای مدیریت تعارض منافع در مسائل کارشناس محور است. این قواعد را با عنوان قواعد مبنای خود کنترل معرفی می‌کنیم. این گونه قواعد به نحوی عمل می‌کنند که نیازمند رجوع دوباره به قضاوت‌های کارشناسان نیستند. برای مثال از این قواعد می‌توان به قاعده میانگین متحرک اشاره کرد. بنابر این قاعده، افراد پایین‌تر از میانگین، تنبیه و افراد بالاتر از آن، تشویق می‌شوند. برای مثال می‌توان به استفاده از این قاعده مبنا در محاسبه هزینه‌های مصرف انرژی واحدهای صنعتی اشاره کرد به طوری که واحدهایی که میزان مصرف انرژی به مقدار محصول تولیدی آنها (اعلامی به سازمان امور مالیاتی)، بیشتر از میانگین است، جریمه شده و قیمت بیشتری پرداخت خواهند کرد و واحدهایی که این نسبت در آنها کمتر از میانگین است، قیمت کمتری برای انرژی پرداخت کنند. تدوین چنین قواعدی می‌تواند به صورت خودکار و به دور از قضاوت کارشناسان به کاهش مصرف انرژی منجر شود. گفتنی است که این قاعده منحصر به مصرف انرژی نیست. برای مثال می‌توان از قاعده میانگین متحرک در تشویق کشاورزان یا دامدارانی که با بهره‌وری بالاتری کار می‌کنند استفاده نمود. به صورت خاص در ایالات متحده از این قاعده برای تشویق دامداران بهره‌ورتر استفاده شده است. نمونه دیگری از این نوع قواعد مبنا که باعث تغییر قواعد بازی و از بین رفتن مقدمات تعارض منافع در موقعیت‌های کارشناس محور می‌شود، را می‌توان در طراحی نظام پولی بیت کوین مشاهده کرد. عرضه این پول الکترونیکی به وسیله کاوش کامپیوترهای پیشرفته انجام می‌شود و قاعده مبنا این گونه است که میزان سختی عرضه این پول با تعداد کاوشگران و ارزش نسبی این پول الکترونیک نسبت به سایر پول‌ها متناسب شده است و بدین ترتیب بدون نیاز به کارشناس بیرونی، عرضه و تقاضای این پول کنترل خواهد شد.

---

1. Crowdsourcing (برون‌سپاری به آحاد مردم)

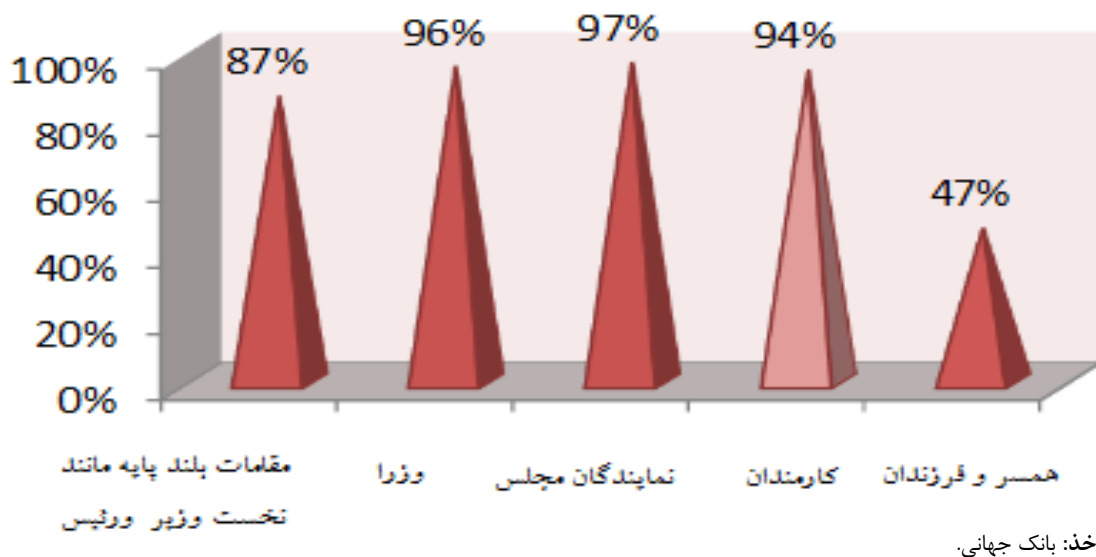
۳. میزان فراگیری استفاده از ابزارهای پیشگیری از تعارض منافع

اگر چه سیاست‌های مدیریت تعارض منافع در کشورهای مختلف متفاوت و گسترده است، اما می‌توان گفت بخشی از این سیاست‌ها به‌عنوان راهکارهای عمومی مدیریت تعارض منافع مورد توافق اکثر کشورها قرار گرفته و به‌صورت عمومی در بسیاری از کشورها به اجرا درآمده است. سیاست‌های عمومی مورد استفاده را می‌توان به دو دسته اعمال محدودیت و اعلان عمومی تقسیم کرد.

۳-۱. محدودیت‌ها

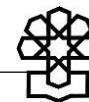
بنابر گزارش بانک جهانی،^۱ محدودیت‌های اعمالی دارای رتبه‌بندی مختلفی است. این محدودیت‌ها از ممنوعیت اشتغال در بنگاه‌های خصوصی گرفته تا محدودیت‌های پیچیده‌تری مانند قراردادان حد برای سهام یا دریافت حق مشاوره گسترده است. با این حال در اکثر کشورهای بررسی شده این نوع محدودیت‌ها اعمال شده است. براساس وضعیت ۹۰ کشور مطالعه شده توسط بانک جهانی، نمودار ۱، درصد کشورهایی که حداقل یکی از انواع محدودیت‌ها را برای مشاغل حاکمیتی وضع کرده‌اند نشان می‌دهد.

نمودار ۱. درصد کشورهایی که در آنها محدودیت‌هایی برای مسئله تعارض منافع اعمال می‌شود

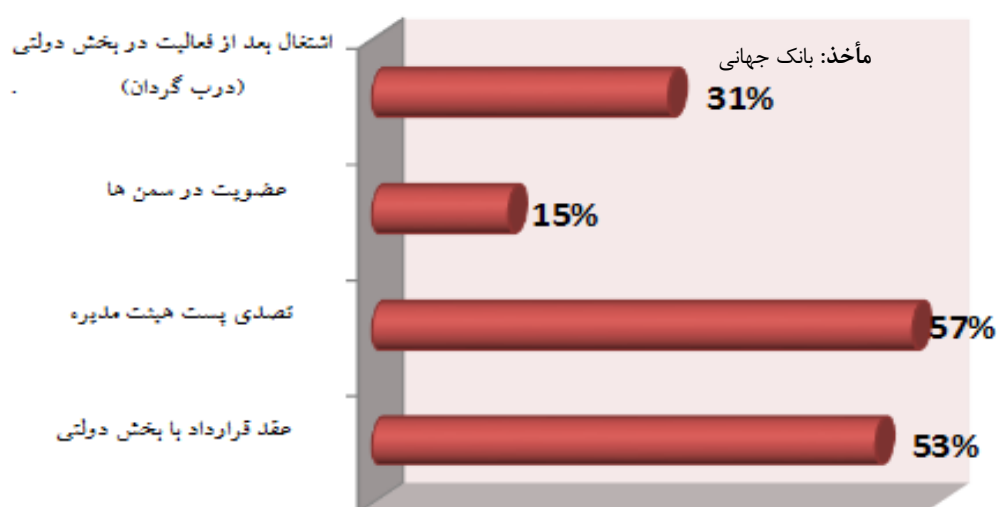
محدودیت‌های اصلی اعمال شده برای کارکنان حاکمیت پیرامون موضوع اشتغال در بخش خصوصی، در کشورهای مختلف را می‌توان در چهار دسته زیر عنوان کرد.

1. Conflict of Interest Restriction and Disclosure, World Bank Public Sector and Governance Group, 2013.

- محدودیت‌های مربوط به اشتغال پسادولتی،
- محدودیت‌های عضویت در سمن (NGO) ها،
- محدودیت عضویت در هیئت مدیره بنگاه‌های خصوصی،
- محدودیت برای اینکه طرف قراردادهای دولت باشند (مانند قراردادهای برون‌سپاری و پیمانکاری). میزان رواج این محدودیت‌ها در ۹۰ کشور بررسی شده توسط بانک جهانی در نمودار ۲ ارائه شده است.

نمودار ۲. درصد اعمال محدودیت‌های تعارض منافع برای فعالیت‌های اقتصادی در بخش خصوصی

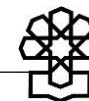
همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، بیش از ۵۰ درصد کشورها (بالغ بر ۴۵ کشور)، عضویت در هیئت مدیره بنگاه‌ها و همچنین طرف قرارداد دولت شدن را با محدودیت‌های قانونی مواجه کرده‌اند. البته این نکته قابل ذکر است که عدم اعمال محدودیت در سایر کشورها به معنی بی‌توجهی به این مسئله نیست و ممکن است برخی از کشورها به جای استفاده از این محدودیت، از ابزار اعلان عمومی و شفافیت برای کنترل مسئله استفاده کرده باشند^۱.

چگونگی اعمال قواعد مدیریت تعارض منافع برای عناوین مختلف حاکمیتی مانند رئیس دولت، وزراء، نمایندگان مجلس، کارکنان دولت برای موضوعات مربوط به مقرارت ناظر بر اشتغال پس از ترک پست حاکمیتی، مالکیت شرکت خصوصی یا نگهداری سهام و مقرارت ناظر بر دریافت هدیه، در کشورهای مختلف در جدول ۳ آمده است. همچنین، اطلاعاتی در رابطه با اینکه آیا مسئولی برای اجرای قواعد فوق تعیین شده است یا خیر و نوع جریمه‌های در نظر گرفته شده و اشخاص مشمول هر یک از جریمه‌ها (رئیس دولت، وزراء، نمایندگان مجلس، کارکنان و خانواده مسئولین) ارائه شده است.

1. Ibid.

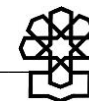
جدول ۳. چگونگی اعمال قواعد مدیریت تعارض منافع در کشورهای مختلف

کیفری مشخص شده است	برای متخلفین مجازات‌های اداری وضع شده است	جریمه برای نقض قوانین مشخص شده است	مسئولی برای اعمال قانون مشخص شده است	مقررات ناظر بر دریافت هدیه				مالکیت شرکت خصوصی و یا نگهداری سهام				مقررات ناظر بر اشتغال پس از ترک پست				R محدودیت	D اعلام
				کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	کشورها
	All	All	•	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D		R	R	R	آلبانی	
	All	All	•	D	R, D	R, D	R, D	D	D	D	D					آنگولا	
All	All		•	R	R	R	R	R, D	R, D	R, D	R, D	R	R	R	R	آرژانتین	
M, MP	CS	M, MP, CS		R				R, D	R, D	R, D	D	R, D		D		ارمنستان	
	All		•	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D				آذربایجان	
CS	All	CS		R, D				R, D				R				بنگلادش	
										R	R			R		بنین	
All	MP, CS	All	•	R	R	R	R			R		R		R		بولیوی	
	All	All	•	D	R, D	R, D	R, D		R, D	R, D	R, D	R	R, D	R, D	R, D	بوسنی و هرزگوین	
CS	CS		•													بوتسوانا	
H, M, CS	All	H, M, CS	•	R, D		R		R, D	R, D	R, D	R, D	R, D		R, D		برزیل	
	All	All	•					R, D	D	R, D	D	R	R	R	R	بلغارستان	

برای متخلفین مجازات‌های کیفری مشخص شده است	برای متخلفین مجازات‌های اداری وضع شده است	جریمه برای نقض قوانین مشخص شده است	مسئولی برای اعمال قانون مشخص شده است	مقررات ناظر بر دریافت هدیه				مالکیت شرکت خصوصی و یا نگهداری سهام				مقررات ناظر بر اشتغال پس از ترک پست				R محدودیت	D اعلام
				کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	کشورها
								R								بور کینوفاسو	
							R		R, D	R, D	R, D					بروندی	
								R		R	R					کامبوج	
All	All							R		R, D	R, D					جمهوری دمکراتیک کنگو	
								R		R	R					جمهوری کنگو	
	All	All	•	R	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	D	R, D	R, D	R, D	کرواسی	
		M, MP, CS	•	R, D	D	D		D	D	D		R		R		چک	
All	All	All	•	R	R	R	R	R				R	R	R	R	دومینیک	
		All	•	R	R	R	R	R, D	D	D	D	R, D		D		استونی	
All	MP			R, D	R, D	R, D	R, D					R	R	R, D	R, D	اتیوپی	
																فیجی	
M, MP, CS	CS	M, MP, CS	•	R	R	R			R			R				فرانسه	
CS	CS		•	R				D	D	R	R, D					گرجستان	
MP	All		•	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R				گامبیا	

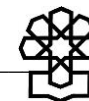
برای متخلفین مجازات‌های کیفری مشخص شده است	برای متخلفین مجازات‌های اداری وضع شده است	جریمه برای نقض قوانین مشخص شده است	مسئولی برای اعمال قانون مشخص شده است	مقررات ناظر بر دریافت هدیه				مالکیت شرکت خصوصی و یا نگهداری سهام				مقررات ناظر بر اشتغال پس از ترک پست				R محدودیت	D اعلام
				کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	کشورها
		MP, CS	•	R	R, D	R, D		D	D	R	R	R, D	D			آلمان	
			•	R	R	R			R							غنا	
																گینه	
					D	D	D		R, D	R, D	D					گویان	
All	All	All	•	R	R	R	R	R, D	R, D	R, D	R, D		R			هاندروس	
	MP		•	R, D	R	R		R	R	D	R	R				هند	
	MP, CS		•	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	D			R		اندونزی	
MP, CS	All	CS	•	R		R		R, D	D	D		R, D		R		ایتالیا	
CS	CS	CS	•	R, D				R, D		R, D		R				ژاپن	
M, MP, CS	M, MP, CS	M, MP, CS	•	R, D		R		R, D	D	R, D		R		R		اردن	
	M, MP, CS			R				R, D	R, D	R, D	R	R	R	R		قزاقستان	
M, MP, CS	M, MP, CS	M, MP, CS		R	R	R, D	R	R, D	R, D	R, D	D	R, D	R, D	R, D	D	کنیا	
	MP, CS			R, D	D	R, D	D	D	D	R, D	D	R				قرقیزستان	

برای متخلفین مجازات‌های کیفری مشخص شده است	برای متخلفین مجازات‌های اداری وضع شده است	جریمه برای نقض قوانین مشخص شده است	مسئولی برای اعمال قانون مشخص شده است	مقررات ناظر بر دریافت هدیه				مالکیت شرکت خصوصی و یا نگهداری سهام				مقررات ناظر بر اشتغال پس از ترک پست				R محدودیت	D اعلام
				کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	کشورها
	All	CS		R	R	R	R					R				لائوس	
All	All	All		R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R	R	R, D	لتونی	
	M, MP, CS	M, MP, CS		R, D	R, D	R, D	R, D	D	D	D	D	R, D	R, D	R, D	R, D	لیتوانی	
	All			R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R	R	R	R	مقدونیه	
								D	D	D	D					ماداگاسکار	
H, M, CS	MP, CS															مالاوی	
All		CS		R				R		R	R					مالی	
	All							R	R	R	R					موریتانی	
								R, D	D	R						موریس	
M, MP, CS	M, MP, CS	All	•	R, D	R, D	R, D	R, D	D	D	D	D	R	R	R	R	مکزیک	
	MP, CS		•	R	R	R	R	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	مولداوی	
	M							D	D	D	D					مغولستان	
	All	All	•	R	R, D	R, D	R, D	R	R, D	R, D	R, D	R	R	R	R	مونتنگرو	

برای متخلفین مجازات‌های کیفری مشخص شده است	برای متخلفین مجازات‌های اداری وضع شده است	جریمه برای نقض قوانین مشخص شده است	مسئولی برای اعمال قانون مشخص شده است	مقررات ناظر بر دریافت هدیه				مالکیت شرکت خصوصی و یا نگهداری سهام				مقررات ناظر بر اشتغال پس از ترک پست				R محدودیت	D اعلام
				کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	کشورها
cs	MP, CS		•					R, D	D	D						مراکش	
M	M, CS								D	R, D						موزامبیک	
H	H		•		D			D	D							نامیبیا	
		M, MP, CS		R	R	R		R				R	R	R		نپال	
All		All														نیجر	
All	All			R, D	R, D	R, D	R, D	D	D	D	D	R	R	R	R	نیجریه	
	CS	M, CS		R	D				D			R, D	R, D	R, D		نروژ	
All	All	All		R, D	R	R	R	R, D		D		R, D				پاکستان	
All		All		R, D	R, D	R, D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	پالائو	
M, MP, CS	M, MP, CS			R, D	D	D		D	D	D						پاپوآ گینه نو	
All	All	All		R	R	R	R	R, D	R, D	R, D	R, D	R	R	R	R	فیلیپین	
	MP, CS				D	D		R, D	R, D	R	R, D	R	R	R	R	لهستان	
M, CS	All			R, D	R, D	R, D	R, D	R	R	R	R					رومانی	
	CS			R	R	R		R, D	R, D	R, D	D	R, D				روسیه	

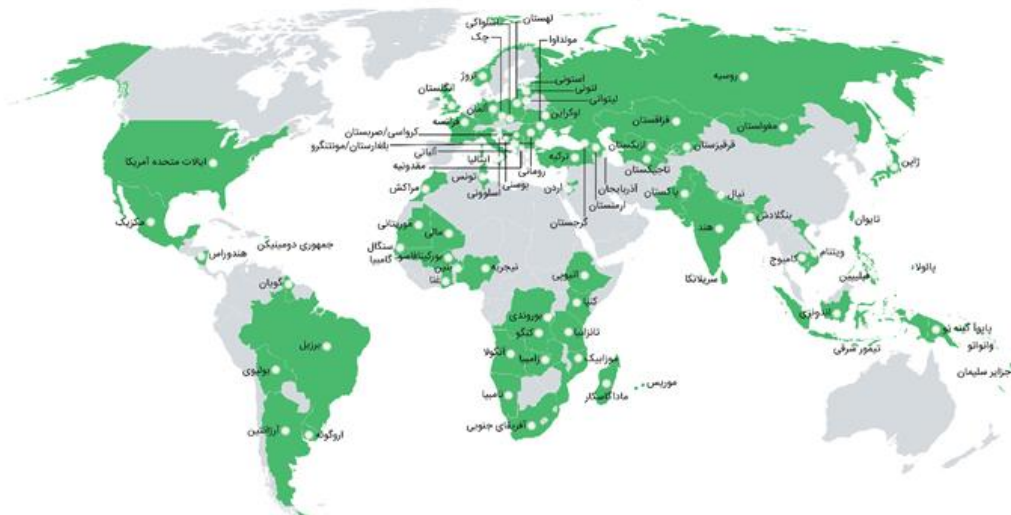

برای متخلفین مجازات‌های کیفری مشخص شده است	برای متخلفین مجازات‌های اداری وضع شده است	جریمه برای نقض قوانین مشخص شده است	مسئولی برای اعمال قانون مشخص شده است	مقررات ناظر بر دریافت هدیه				مالکیت شرکت خصوصی و یا نگهداری سهام				مقررات ناظر بر اشتغال پس از ترک پست				R محدودیت	D اعلام
				کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	کشورها
	CS								R				R				سنگال
	All	All		R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	D	R, D	R, D	صربستان
All		All		D	R, D	D	D										سیرالئون
	All	All		R	R	R		R, D	R	R	R	D	R, D	R, D	R, D		جمهوری اسلواکی
All	H, M, CS	All		R, D	R, D	R, D	R, D	R, D	D	D	D			R	R		اسلوونی
All		All		R, D	R, D	R, D	R	R, D	R, D	R, D	R						جزایر سلیمان
	M	M		R, D	R, D	R, D	R, D	D	D	D	D						آفریقای جنوبی
								D	D	D	D						سريلانكا
All	All	All	•	R	R	R	R	R, D	R, D	R, D	R, D	R	R	R	R		تایوان
All		All		R, D	D	D	D	R, D	R, D	R, D	R, D						تاجیکستان
All	All	All		R, D	R, D	R, D	R, D	D	D	D	D	R	R	R	R		تانزانیا
	CS	CS							R								تیمور شرقی
	CS																تونگا
M, MP, CS	M, MP, CS	M, MP, CS		R, D	R	R		R, D	R, D	R, D		R, D		R, D			تونس

برای متخلفین مجازات‌های کیفری مشخص شده است	برای متخلفین مجازات‌های اداری وضع شده است	جریمه برای نقض قوانین مشخص شده است	مسئولی برای اعمال قانون مشخص شده است	مقررات ناظر بر دریافت هدیه				مالکیت شرکت خصوصی و یا نگهداری سهام				مقررات ناظر بر اشتغال پس از ترک پست				R محدودیت	D اعلام
				کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	کارکنان دولت	نمایندگان مجلس	وزرا	رئیس دولت	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	کشورها
				R	R	R		R, D	D	D	D	R				ترکیه	
All	All	All			R, D	R, D	R, D						R, D	R, D	R, D	اوگاندا	
All	All			R	R	R, D	R	D	D	D	D	R	R	R	R	اوکراین	
M, MP, CS	MP, CS	M, MP, CS		R, D	D	R, D		D	D			R, D		R, D		انگلستان	
All	All	All		R, D	R, D	R, D	R, D	D	D	R, D	D	R, D	R, D	R, D	R, D	ایالات متحده	
				R	R	R	R	D	D	D	D		R	R	R	اروگوئه	
	MP							R	R		R				R	ازبکستان	
								R, D	R, D	R, D	R, D					وانواتو	
All	All	All		R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	ویتنام	
M, MP, CS	M, MP	M, MP, CS			R	R			D	D						زامبیا	
M, CS		M, CS		R		R								R		زیمبابوه	

شکل ۱. کشورهایی که در آنها محدودیت‌هایی برای فعالیت در بخش خصوصی، پس از ترک بخش دولتی اعمال می‌شود

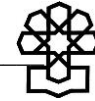
مأخذ: داده‌های بانک جهانی.

شکل ۲. کشورهایی که در آن محدودیت‌هایی برای دریافت هدیه اعمال می‌شود

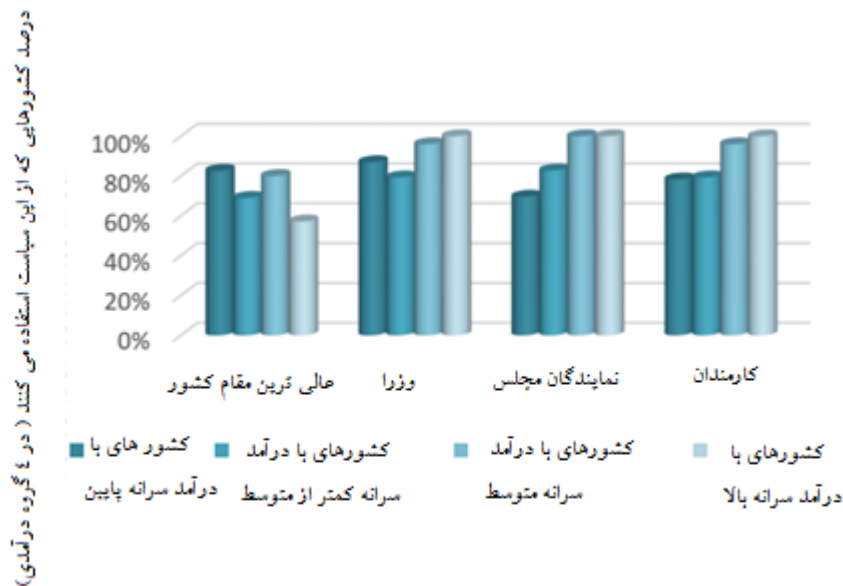

مأخذ: همان.

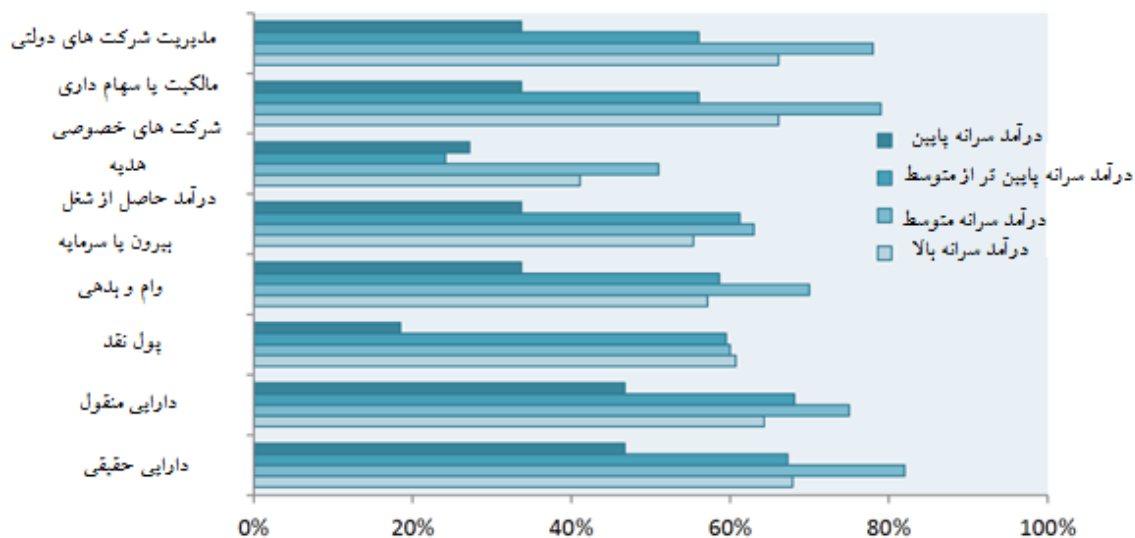

نمودار ۳. میزان استفاده از ابزار اعلام درآمدها در بین کشورها مختلف (دسته‌بندی شده براساس درآمد سرانه)

نمودار ۴. درصد استفاده از موارد مختلف اعلام منافع در چهار گروه درآمدی بین ۹۰ کشور

نحوه استفاده از ابزار شفافیت در مدیریت تعارض منافع به تفکیک مقامات مکلف به اعلام عمومی، موارد اعلامی، مجازات اعلام نادرست، مجازات عدم اعلام، مشخص شدن شیوه ارزیابی، متولی اجرایی و میزان دسترسی عموم به اطلاعات مذکور در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. نحوه استفاده از شفافیت در مدیریت تعارض منافع در کشورهای مختلف

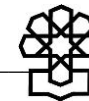
موارد اعلام شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد	متولی اجرای قانون مشخص شده است	نحوه ارزیابی موارد اعلام مشخص شده	برای عدم اعلام مجازات مشخصی بیان شده	برای اعلام غلط مجازات مشخصی بیان شده	موارد اعلام						مقامات دولتی موظف به اعلام	رئیس دولت: H وزرا: M نمایندگان پارلمان: MP کارمندان بخش عمومی: CS همسر و فرزندان: S	
					اشغال پسادولتی	هدایا	سهام	بدهی	دارایی‌های منقول	اموال			
All	*	*	All	All		*	*	*	*	*	All	آلبانی	۱
			M			*	*				All	آنگولا	۲
H, M, MP, CS	*	*	All	All			*	*	*	*	All	آرژانتین	۳
H, M, MP, CS		*	All	All	*		*	*	*	*	All	ارمنستان	۴
	*	*	All		*	*	*	*	*	*	All	آذربایجان	۵
		*		MP		*	*	*	*	*	MP, CS	بنگلادش	۶
											H, M	بنین	۷
	*	*		ALL				*	*	*	All	بولیوی	۸
ALL		*		M, MP, CS	*	*	*	*	*	*	All	بوسنی و هرزگوین	۹
											All	بوتسوانا	۱۰
H, M, MP, CS	*	*	All	All	*	*	*	*	*	*	All	برزیل	۱۱
All	*	*	All	All			*	*	*	*	All	بلغارستان	۱۲
	*										H, M, CS	بورکینافاسو	۱۳
		*					*	*	*	*	All	بروندی	۱۴

موارد اعلام شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد	متولی اجرای قانون مشخص شده است	نحوه ارزیابی موارد اعلام مشخص شده	برای اعلام مجازات مشخصی بیان شده	برای اعلام غلط مجازات مشخصی بیان شده	موارد اعلام						مقامات دولتی موظف به اعلام	رئیس دولت: H وزرا: M نمایندگان پارلمان: MP کارمندان بخش عمومی: CS همسر و فرزندان: S	
					اشتغال پسادولتی	هدایا	سهام	بدهی	دارایی‌های منقول	اموال			
				H, M			*		*	*	All	جمهوری دمکراتیک کنگو	۱۵
				H, M, MP							H, M, MP	جمهوری کنگو	۱۶
All	*	*	All	All	*	*	*	*	*	*	All	کرواسی	۱۷
M, MP, CS, S	*	*	M, MP, CS	M, MP, CS		*	*	*	*	*	M, M, MP, CS	چک	۱۸
H, M, MP, CS				All				*	*	*	M, MP, CS	دومنیکن	۱۹
H, M, MP	*	*	All	All			*	*	*	*	H, M, MP, CS	استونی	۲۰
H, M, MP, CS	*	*	All	All	*	*		*	*	*	All	اتیوپی	۲۱
												فیجی	۲۲
H	*	*		H, MP				*	*	*	H, M, MP, CS	فرانسه	۲۳
			ALL	CS			*		*	*	H, M, MP, CS	گامبیا	۲۴
ALL	*	*	ALL	ALL		*	*		*	*	All	گرجستان	۲۵
MP		*	MP	MP, CS	*	*	*				M, MP, CS	آلمان	۲۶
		*	All	All				*	*	*	H, M, MP, CS	غنا	۲۷

موارد اعلام شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد	متولی اجرای قانون مشخص شده است	نحوه ارزیابی موارد اعلام مشخص شده	برای اعلام مجازات مشخصی بیان شده	برای اعلام غلط مجازات مشخصی بیان شده	موارد اعلام						مقامات دولتی موظف به اعلام	رئیس دولت: H وزرا: M نمایندگان پارلمان: MP کارمندان بخش عمومی: CS همسر و فرزندان: S	
					اشتغال پس‌دولتی	هدایا	سهام	بدهی	دارایی‌های منقول	اموال			
												گینه	۲۸
	*	*	ALL	ALL		*	*	*	*	*	H, M, MP, CS	گویان	۲۹
	*	*	ALL	ALL			*	*	*	*	ALL	هاندروس	۳۰
MP, S		*		MP, CS		*	*	*	*	*	M, MP, CS, S	هند	۳۱
ALL	*	*	All	All		*	*	*	*	*	All	اندونزی	۳۲
M, MP, S		*		M, MP, CS	*		*		*	*	M, MP, CS, S	ایتالیا	۳۳
MP, CS		*	CS	CS		*	*	*	*	*	M, MP, CS, S	ژاپن	۳۴
		*	M, MP, CS	M, MP, CS		*	*	*	*	*	M, MP, CS, S	اردن	۳۵
M, MP, CS, S		*	M, MP, CS	M, MP, CS			*	*	*	*	M, MP, CS, S	قزاقستان	۳۶
		*	All	All		*	*	*	*	*	All	کنیا	۳۷
All	*	*	All	CS		*	*	*	*	*	All	قرقیزستان	۳۸
											All	لائوس	۳۹
H, M, MP, CS		*	All	All	*	*	*	*	*	*	H, M, MP, CS	لتونی	۴۰

موارد اعلام شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد	متولی اجرای قانون مشخص شده است	نحوه ارزیابی موارد اعلام مشخص شده	برای اعلام مجازات مشخصی بیان شده	برای اعلام غلط مجازات مشخصی بیان شده	موارد اعلام						مقامات دولتی موظف به اعلام	رئیس دولت: H وزرا: M نمایندگان پارلمان: MP کارمندان بخش عمومی: CS همسر و فرزندان: S	
					اشتغال پسادولتی	هدایا	سهام	بدهی	دارایی‌های منقول	اموال			
All	*	*	M, MP, CS	M, MP, CS	*	*	*	*	*	*	All	لیتوانی	۴۱
All	*	*	All	All		*	*	*	*	*	All	مقدونیه	۴۲
		*	All	All			*	*	*	*	All	ماداگاسکار	۴۳
											All	مالاوی	۴۴
											H, M	مالی	۴۵
											H, M, MP, CS	موریتانی	۴۶
M, MP, S			M, MP	M, MP			*	*	*	*	M, MP, S	موریس	۴۷
		*	All			*	*	*	*	*	All	مکزیک	۴۸
All	*	*	All	All	*		*	*	*	*	All	مولدووا	۴۹
All	*	*	All	All			*	*	*	*	All	مغولستان	۵۰
All	*	*	H, M, MP	H, M, MP		*	*	*	*	*	All	مونته نگرو	۵۱
	*	*					*	*	*	*	M, MP, CS, S	مراکش	۵۲
	*	*	H, M, MP	All			*	*	*	*	All	موزامبیک	۵۳
MP		*	MP	MP		*	*	*		*	MP, CS, S	نامیبیا	۵۴
	*	*		All							All	نپال	۵۵

موارد اعلام شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد	متولی اجرای قانون مشخص شده است	نحوه ارزیابی موارد اعلام مشخص شده	برای اعلام مجازات مشخصی بیان شده	برای اعلام غلط مجازات مشخصی بیان شده	موارد اعلام						مقامات دولتی موظف به اعلام	رئیس دولت: H وزرا: M نمایندگان پارلمان: MP کارمندان بخش عمومی: CS همسر و فرزندان: S	
					اشتغال پسادولتی	هدایا	سهام	بدهی	دارایی‌های منقول	اموال			
H, M		*									H, M	نیجر	۵۶
All	*	*	All	All		*	*	*	*	*	All	نیجریه	۵۷
MP		*		M, CS	*	*	*				M, MP, CS	نروژ	۵۸
MP, S	*	*	MP, CS	MP, CS	*	*	*	*	*	*	MP, CS, S	پاکستان	۵۹
All	*	*	All	All	*	*	*	*	*	*	All	پالاو	۶۰
	*	*	M, MP, CS	M, MP, CS		*	*	*	*	*	M, MP, CS, S	پاپوا گینه نو	۶۱
All			All	All			*	*	*	*	All	فیلیپین	۶۲
M, MP, S	*	*	H, MP, CS	MP		*	*	*	*	*	All	لهستان	۶۳
H, M, MP, CS			All			*		*	*	*	All	رومانی	۶۴
All	*		CS	CS	*		*	*	*	*	All	روسیه	۶۵
											H	سنگال	۶۶
All	*	*	All	All	*	*	*	*	*	*	All	صربستان	۶۷
	*	*	All	All		*		*	*	*	All	سیرا لئون	۶۸
All	*	*	All	All	*		*	*	*	*	All	جمهوری اسلواکی	۶۹

موارد اعلام شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد	متولی اجرای قانون مشخص شده است	نحوه ارزیابی موارد اعلام مشخص شده	برای اعلام مجازات مشخصی بیان شده	برای اعلام غلط مجازات مشخصی بیان شده	موارد اعلام						مقامات دولتی موظف به اعلام	H: رئیس دولت M: وزرا MP: نمایندگان پارلمان CS: کارمندان بخش عمومی S: همسر و فرزندان	
					اشتغال پسادولتی	هدایا	سهام	بدهی	دارایی‌های منقول	اموال			
H, M, MP, CS	*	*	All	All		*	*	*	*	*	H, M, MP, CS	اسلوونی	۷۰
	*	*	M, MP, CS	M, MP, CS		*	*		*	*	M, MP, CS, S	جزایر سلیمان	۷۱
H, M, MP, CS		*	MP, CS	MP		*	*	*		*	All	آفریقای جنوبی	۷۲
All			All	All			*	*	*	*	All	سریلانکا	۷۳
All	*	*	All	All			*	*	*	*	All	تایوان	۷۴
		*	All	All		*	*	*	*	*	All	تاجیکستان	۷۵
All	*	*	All	All		*	*		*	*	All	تانزانیا	۷۶
												تیمور شرقی	۷۷
		*									CS	تونگا	۷۸
			M, CS	M, CS	*	*	*	*	*	*	M, MP, CS, S	تونس	۷۹
		*	All	All			*	*	*	*	All	ترکیه	۸۰
All	*	*	All	All	*	*		*	*	*	All	اوگاندا	۸۱
H, M, MP, CS			All	All		*	*	*	*	*	All	اوکراین	۸۲
M, MP, S	*	*	M, MP, CS	MP, CS	*	*	*			*	M, MP, CS, S	انگلستان	۸۳

موارد اعلام شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد	متولی اجرای قانون مشخص شده است	نحوه ارزیابی موارد اعلام مشخص شده	برای اعلام مجازات مشخصی بیان شده	برای اعلام غلط مجازات مشخصی بیان شده	موارد اعلام						مقامات دولتی موظف به اعلام	رئیس دولت: H وزرا: M نمایندگان پارلمان: MP کارمندان بخش عمومی: CS همسر و فرزندان: S		
					اشتغال پسادولتی	هدایا	سهام	بدهی	دارایی‌های منقول	اموال				
All		*	All	All	*	*	*	*	*	*	All	ایالات متحده	۸۴	
		*	All	All			*		*	*	All	اروگوئه	۸۵	
												ازبکستان	۸۶	
All			All	All			*	*	*	*	All	وانواتو	۸۷	
	*	*	All	All					*	*	All	ویتنام	۸۸	
H, M, MP	*	*	H, M, MP	H, M, MP			*	*	*	*	H, M, MP, CS, S	زامبیا	۸۹	

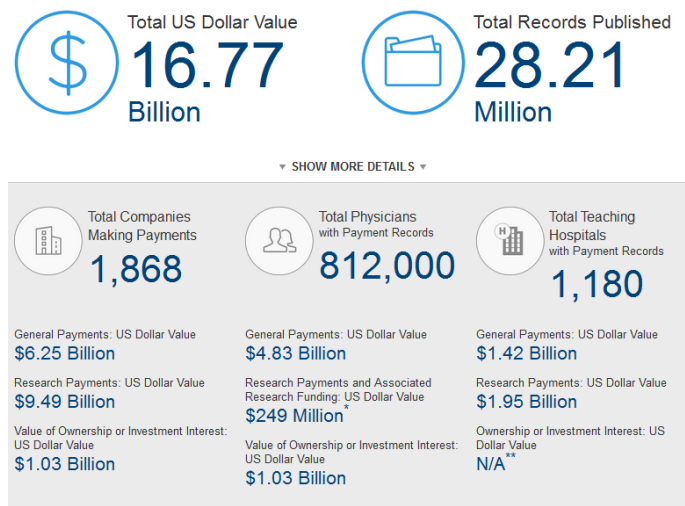

۴. مثال‌هایی از استفاده از راهکارهای پیشگیری از تعارض منافع شخص‌محور یا سازمانی

بررسی جداول و اشکال فوق، این سؤال را در ذهن ایجاد می‌کند که آیا راهکارهای مطروحه، عملیاتی و همراه با موفقیت بوده‌اند. لازم است در ادامه چندین تجربه و سیاست اجرا شده ناظر بر مدیریت تعارض منافع را مورد بررسی و مذاقه بیشتر قرار دهیم.

۴-۱. راهکاری برای مبارزه با تعارض منافع پزشکان در استفاده از محصولات دارویی در ایالات متحده پرداخت باز^۱ (شفاف) برنامه‌ای در دولت فدرال ایالات متحده است که پس از تصویب قانون (Affordable Care Act) راهاندازی شد. طبق این قانون پرداختی‌های بیش از ۱۰ دلار به پزشکان باید افشا شود. در این برنامه، اطلاعات مربوط به پرداختی‌های شرکت‌های داروسازی و تجهیزات پزشکی به پزشکان و بیمارستان‌های آموزشی در قالب هزینه‌های مسافرتی، تحقیقاتی، هدایا، هزینه سخنرانی و وعده‌های غذایی جمع‌آوری می‌شود. همچنین سهام‌داری پزشکان و افراد نزدیک به آنها در شرکت‌های مرتبط با حوزه سلامت نیز ارائه می‌شود. اطلاعات جمع‌آوری شده به صورت سالانه در سایت اطلاعات پرداخت باز^۲ در معرض دید عموم مردم قرار گرفته و به راحتی قابل جستجو است. پس از آغاز این برنامه در سال ۲۰۱۳ بیش از ۲۸ میلیون ثبت در این سایت صورت گرفته که ارزش دلاری آن برابر با ۱۶/۷۷ میلیارد دلار است. ۸۱۲ هزار پزشک و ۱۸۶۸ شرکت و ۱۱۸۰ بیمارستان در این سایت ثبت اطلاعات کرده‌اند.^۳

شکل ۴. تعداد و ارزش کل گزارشات ثبت شده در سامانه

1. Open Payment

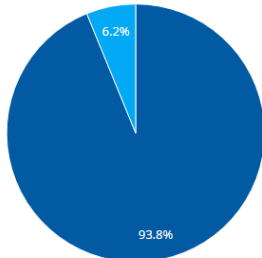
2. <https://openpaymentsdata.cms.gov/>

3. <https://www.cms.gov/OpenPayments/>

شکل ۵. نمونه‌ای از اطلاعات ثبت شده برای یکی از پزشکان (شرکت‌های اهداکننده هدیه و نوع هدیه دریافتی)

Summary by Nature of Payment

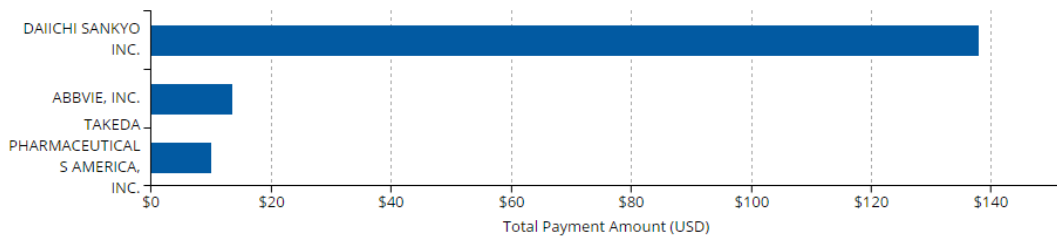
▲ Collapse this section

Nature of Payment	Total Payments	Total Amount	Total Amount (%)
Food and Beverage	25	\$151.64	93.8%
Education	1	\$10.00	6.2%

What are different natures of payment?

Top Companies Making General Payments

۴-۲. پیشگیری از تعارض منافع قضات دادگاه فدرال آمریکا^۱

یکی از راهکارهای اصلی پیشگیری از تعارض منافع شفافیت اموال و دارایی‌هاست. در همین راستا قضات دادگاه استیناف آمریکا مشمول قانون افشای مالی هستند. طبق این قانون این قضات حساب‌های بانکی و سرمایه‌گذاری، هدایا، درآمدهای بیرونی، بازپرداخت‌ها، درآمد همسر، پست‌های بیرونی مانند عضویت هیئت علمی و مؤسسات خیریه و بدهی‌های خود را افشا کنند.

به‌منظور آگاهی مراجعه‌کنندگان به دادگاه و در راستای افزایش نظارت مردمی و پیشگیری از تعارض منافع با استفاده از فرم‌های افشای مالی، (شامل اطلاعات دارایی‌های قضات مناطق ۱۱ گانه استیناف، دادگاه استیناف کالیفرنیا و دادگاه استیناف فدرال) درگاه آنلاینی تحت عنوان «قاضی شما مالک چه چیزی است؟»^۲ راه‌اندازی شده است. در این سامانه می‌توان بررسی کرد که هر یک از قضات دادگاه استیناف:

۱. دارای چه حساب‌های بانکی با چه ارزشی هستند؟

۲. چه سهامی را نگهداری می‌کنند؟

1. Federal Appellate Judges

2. <https://www.publicintegrity.org/2014/04/22/14615/what-do-your-federal-appellate-judges-own>

۳. چه میزان از مشاغل بیرونی درآمد کسب کرده‌اند؟
۴. دارای چه پست‌هایی غیر از قضاوت هستند؟ (هیئت علمی، مؤسسات خیریه و...)
۵. چه هدایایی دریافت کرده‌اند؟
۶. درآمد همسرشان چه میزان است؟
۷. دارای چه میزان بدهی و به چه مؤسسه‌ای هستند؟
۸. میزان بازپرداخت تسهیلاتشان چقدر است؟

شکل ۶. نحوه دسترسی به اطلاعات اعلام شده توسط قضات

Find a judge Find an investment

What do federal appellate judges own? Back Clear Forward

Find your circuit Click a circuit Find a judge

Investment Income		Investment Value		Outside Income		Liabilities	
Number of investments	118	Number of investments	118	Total count	1	Number of liabilities	1
Total minimum income	\$53,042	Total minimum value	\$1,420,040	Sum	\$65,000	Total minimum amount	\$0
Total maximum income	\$188,500	Total maximum value	\$3,535,000	Average	\$65,000	Total maximum amount	\$0

شکل ۷. نمونه اطلاعات اعلام شده توسط یکی از قضات

Investments	Outside Income	Reimbursements	Spousal Income	Gifts	Positions	Liabilities
Investments (To re-sort the table, double click on heading.)						
Judge	Investment	Type	Account	IncomeMin	IncomeMax	ValueMin ValueMax
Agee, G. Steven	Retirement Account #2 Carilion Health System Sec 403(h) Plan:	Retirement Account	Retirement Account #2 Carilion Health System Sec 403(h)...	\$15,001	\$50,000	\$250,001 \$500,000
Agee, G. Steven	Retirement Acct #5 Alliance Benefit Group Capital ACCU.AC:	Retirement Account	Retirement Acct #5 Alliance Benefit Group Capital ACCU.AC	\$15,001	\$50,000	\$250,001 \$500,000
Agee, G. Steven	Life Insurance Policy #1 Natl Life Ins. Co Whole	Insurance	Life Insurance Policy #1 Natl Life Ins. Co Whole Life	\$2,501	\$5,000	\$100,001 \$250,000
Agee, G. Steven	Retirement Account #1 Virginia Deferred Compensation Plan:	Retirement Account	Retirement Account #1 Virginia Deferred Compensation Plan	\$5,001	\$15,000	\$100,001 \$250,000
Agee, G. Steven	Retirement Acct #3 Carilion Health System Sec. 457(h) Plan:	Retirement Account	Retirement Acct #3 Carilion Health System Sec. 457(h)...	\$5,001	\$15,000	\$100,001 \$250,000
Agee, G. Steven	RGC Resources	Stock	-	\$2,501	\$5,000	\$100,001 \$250,000
Agee, G. Steven	Trust #1:	Account	Trust #1	\$1,001	\$2,500	\$100,001 \$250,000
Agee, G. Steven	Agee Mill, LLC	Undefined	-	\$1	\$1,000	\$50,001 \$100,000
Agee, G. Steven	American Funds Capital Income Builder Fund	Fund	-	\$1	\$1,000	\$50,001 \$100,000
Agee, G. Steven	American Funds Fundamental Investors Fund	Fund	-	\$1	\$1,000	\$50,001 \$100,000

به‌علاوه می‌توان بررسی کرد که مجموعاً چه قضاتی در یک مؤسسه خاص سرمایه‌گذاری کرده‌اند.

شکل ۸. دسته‌بندی عناوین مختلف سرمایه‌گذاری و قضاتی که در آن عنوان خاص سرمایه‌گذاری کرده‌اند

Find an investment

Investment Income

Number of investments	48
Total minimum income	\$36,538
Total maximum income	\$146,000

Investment Value

Number of investments	48
Total minimum value	\$7,640,037
Total maximum value	\$33,815,000

by name

- Aldisert, Ruggero
- Bybee, Jay
- Calabresi, Guido
- Carney, Susan
- Chaqares, Michael
- Clay, Eric
- Clement, Edith
- Clevenger, Raymond
- Clifton, Richard
- Droner, Christopher
- Dyk, Timothy
- Greenberg, Morton
- Gruender, Raymond
- Hamilton, Clyde
- Haynes, Catharina
- Henderson, Karen
- Higginbotham, Patrick
- Hill, James
- Hug, Procter
- Hull, Frank

Investments (To resort the table, double-click on heading)

Judae	Investment	Type	Account	IncomeMin	IncomeMax	ValueMin	ValueMax
Aldisert, Ruggero	Bank of America Corp.	Account	-	\$1	\$1,000	\$100,001	\$250,000
Bybee, Jay	Bank of America Corp.	Account	-	\$1	\$1,000	\$1	\$15,000
Calabresi, Guido	Bank of America Corp.	Stock	Trust #5, income beneficiary	\$1	\$1,000	\$100,001	\$250,000
Calabresi, Guido	Bank of America Corp.	Account	Trust #5, income beneficiary	-	-	-	-
Calabresi, Guido	Bank of America Corp.	Stock	Trust #5, income beneficiary	-	-	-	-
Carney, Susan	Bank of America Corp.	Account	-	-	-	\$50,001	\$100,000

۳-۴. برخورد با تعارض منافع مؤسسات حقوقی در ایالات متحده

به‌طور کلی طبق قانون یک وکیل نمی‌تواند در صورت وجود «تعارض منافع همزمان» وکالت موکلی را برعهده بگیرد. تعارض منافع مؤسسات حقوقی در شرایطی به وجود می‌آید که برای مثال، مشتری دیگری مؤسسه، دارای منافی در آن پرونده باشد. حتی اگر مؤسسه حقوقی وکیل دیگری را برای این پرونده اختصاص داده باشد؛ مگر اینکه شروط مطرح شده در قانون مربوطه^۱ را رعایت کند.

در این شرایط ابتدا باید مؤسسه تعیین کند که نوع تعارض منافع از آن دسته از تعارضات ممنوعه نیست. مثلاً یک وکیل نمی‌تواند وکالت هر دو طرف را در دادرسی مشابه یا مرتبط برعهده بگیرد. پس از آن مطابق قانون مؤسسه باید در صورت وجود تعارض منافع رضایت موکل را کسب کند.

1. Conflict Of Interest: Current Clients, Rule 1.7, http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_7_conflict_of_interest_current_clients.html

۴-۴. مبارزه با تعارض منافع در هیئت مدیره شرکت‌های خصوصی، قانون حاکمیت شرکتی

استرالیا

بنا به قانون حاکمیت شرکتی استرالیا،^۱ هر زمانی که عضو هیئت مدیره مطلع شود که در موقعیتی قرار گرفته است که در آن به صورت واقعی یا با احتمال معقولی بین منافع شخصی وی و منافع شرکت تعارضی به وجود آمده است باید این تعارض را به اطلاع بنگاه برساند. اگر بنگاه دولتی باشد، اعضای هیئت مدیره‌ای که در آن مسئله، تعارض منافع دارند اجازه حضور و رأی نخواهند داشت. در بخش خصوصی اجازه حضور یا مشارکت در رأی‌گیری عضو که دارای تعارض منافع است توسط سایر اعضا تعیین می‌شود.

۴-۵. پیشگیری از تعارض منافع در مؤسسات مشاوره‌ای و پیمانکاری ایالات متحده

بنا به قانونی که برای حل تعارض منافع در حوزه پیمانکاری و خدمات مشاوره‌ای تدوین شده، تعارض منافع هنگامی رخ می‌دهد که به دلیل وجود سایر روابط یا موقعیت‌ها، پیمانکار به صورت بالقوه نمی‌تواند که مشاوره و کمک بدون سوگیری را به دولت ارائه دهد. لذا بی‌طرف بودن پیمانکار در اجرای قرارداد دچار مشکل شده و پیمانکار مزیت رقابتی غیرعادلانه پیدا می‌کند.

طبق مقررات، مأمور پیمانکاری تدارکات دولت باید تعارض منافع سازمانی بالقوه را در فرآیند تملک ارزیابی کرده و پیش از عقد قرارداد تعارض منافع قابل توجه را رفع کند. همچنین پیمانکار موظف است:

- تضمین دهد که اطلاعات دیگری وجود ندارد که تعارض منافع سازمانی را ایجاد کند و به دولت اطلاع نداده باشد.

- موافقت کند تا گزارش کامل و سریعی به صورت مکتوب در اختیار مأمور پیمانکاری دولت از هرگونه تعارض منافع موجود یا بالقوه قرار دهد. گزارش باید حاوی اقدامات پیمانکار برای رفع این تعارضات نیز باشد.

اگر پیمانکار تعارض منافع موجود یا بالقوه خود را افشا نکند، یا اطلاعات نادرست به مأمور پیمانکاری بدهد، دولت می‌تواند قرارداد را فسخ کرده و پیمانکار را از پیمانکاری دولت منع نماید یا سایر جریمه‌های دیگری که به وسیله قانون یا این قرارداد اجازه داده شده است را اعمال نماید.^۲

این قانون موارد زیر را به عنوان مصادیقی از تعارض منافع سازمانی که باید اعلام شود معرفی کرده است.

1. Corporations Act 2001 - SECT 191. www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/ca2001172/s191.html

2. <https://www.law.cornell.edu/cfr/text/48/1352.209-74>.

قواعد بازی مغرضانه

- شرکت A در حال همکاری با نیروی هوایی برای تهیه یک RFP جهت نگهداری و تعمیرات هواپیما است. شرکت A و شرکت B یک شرکت سرمایه‌گذاری مشترکی راه‌اندازی می‌کنند تا بتواند قرارداد نگهداری و تعمیرات هواپیما را با نیروی هوایی منعقد نماید.
- شرکت A مطالعات کارآیی انرژی را انجام می‌دهد. استفاده از نتایج این مطالعات در RFP نگهداری تأسیسات نیروی دریایی الزامی است. شرکت B که یک شرکت تابعه شرکت A است در مناقصه نگهداری تأسیسات نیروی دریایی شرکت می‌کند.
- در دو مثال بالا شرکت A بنا به وظیفه‌ای که دارد برای دولت قاعده بازی را شکل داده است.

اهداف مختل شده

- بخش X شرکت A در حال حاضر قراردادی با ناسا برای شبیه‌سازی و تحلیل داده‌ها دارد. بخش Z شرکت A پروپوزالی در پاسخ به آگهی ناسا برای طراحی و توسعه موتور جت ارائه می‌دهد. ناسا قصد دارد از X بخواهد که شبیه‌سازی‌های مورد نیاز درباره پروپوزال‌های ارسالی را انجام دهد.
- شرکت A خدمات بیمه‌ای در بخشی از کشور ارائه می‌دهد. شرکت B پیشنهاد قراردادی به وزارت بهداشت می‌دهد تا تخلفات بیمه‌ای در این ناحیه از کشور را بررسی کند. شرکت B یکی از شرکت‌های تابعه شرکت A است.
- شرکت A فروشنده اصلی محصولات شیمایی و بیولوژیکی است. شرکت B پیشنهاد قرارداد مشاوره‌ای در حوزه سیاستگذاری به وزارت انرژی می‌دهد. شرکت A قصد تملک شرکت B را دارد. در این مثال‌ها شرکت A گویا خود، عملکرد خود را بررسی می‌کند.

دسترسی نابرابر

- شرکت A خدمات مشاوره‌ای به تدارکات ارتش ارائه می‌دهد و دسترسی به اطلاعات محرمانه‌ای دارد. شرکت B که قسمتی از سهامش در اختیار شرکت A است قصد شرکت در قرارداد IT دارد.
- شرکت A مزیت اطلاعاتی نسبت به سایر شرکت‌ها پیدا کرده است.

۴-۶. استفاده از مفهوم تعارض منافع سازمانی در طراحی قواعد شرکت‌های مشاوره‌ای بورس

ایالات متحده

طبق قانون مشاوران سرمایه‌گذاری^۱ شرکت‌های مدیریت دارایی بورس که به مشتریان خود در مورد خرید و فروش سهام مشورت می‌دهند باید هرگونه تعارض منافع خود که می‌تواند ناشی از ارتباط سهام‌داری یا نیروی انسانی با شرکت‌های فعال در بورس را به اطلاع هیئت مدیره و مشتریان خود برسانند. برای مثال شرکت بلک راک، یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های مدیریت دارایی جهان، ۱۲ میلیون دلار بابت عدم افشای تعارض منافع توسط یکی از مدیران ارشد پورتنفوی خود جریمه شد. دنیل رایس، به‌طور همزمان ناظر بعضی از صندوق‌های انرژی و مدیر یک شرکت نفتی بوده است.^۲

جمع‌بندی و پیشنهادها

بررسی‌ها نشان می‌دهد که مدیریت و پیشگیری از تعارض منافع به‌عنوان راهکاری مؤثر جهت جلوگیری از فساد در کشورهای مختلف مورد توجه سیاستگذاران قرار دارد و قواعد و سازوکارهای متعددی برای پیشگیری از انواع تعارض منافع طراحی شده است. این سازوکارها در سطوح مختلف با استفاده از شفافیت، اقرار به وجود تعارض منافع، محدودیت و تغییر قواعد ساختاری، تلاش می‌کنند که مخاطرات و آسیب‌های ناشی از تعارض منافع در مقامات، کارکنان و مسئولین حاکمیتی و سازمان‌ها یا بنگاه‌هایی که به بخش حاکمیتی خدمات ارائه می‌دهند را کاهش دهند. در نظام قانونی ایران هرچند که در برخی قوانین به‌صورت موردی اقدام به کنترل برخی از جوانب تعارض منافع شده است، اما می‌توان گفت که به‌صورت مستقیم و فراگیر مسئله تعارض منافع مورد توجه قرار نگرفته است. بدین علت، نیاز است که با استفاده از تجربیات سایر کشورها که بخشی از آن در این گزارش منعکس شد و با توجه به ویژگی‌های ساختار حاکمیت و شرایط اقتصادی-اجتماعی، تلاش گردد قوانین و مقررات ناظر به مسئله تعارض منافع تدوین شود.

قوانین و قواعد کنترل تعارض منافع باید در دو سطح عمومی و اصلاح ساختاری به کنترل تعارض منافع بپردازد. در سطح عمومی باید آسیب‌های ناشی از سهام‌داری، مالکیت شرکت‌های خصوصی، درب‌گردان و... در بین مسئولین و کارکنان حاکمیت و سازمان‌ها و شرکت‌هایی که به ارائه خدمات به بخش حاکمیتی اقدام می‌کنند کنترل شود. با توجه به تجربیات سایر کشورها می‌توان راهکار دستیابی به این هدف را در دو سه‌محور ایجاد شفافیت (اعلام منافع)، اقرار به تعارض منافع و اعمال محدودیت جستجو کرد. در سطح اصلاحات ساختاری، باید ساختارهای فسادزایی که به ایجاد شرایط امضای طلایی،

1. Investment Advisers Act of 1940, USA.

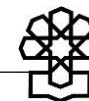
2. <https://www.sec.gov/news/pressrelease/2015-71.html>

اتحاد قاعده‌گذار و مجری یا اتحاد ناظر و نظارت‌شونده منجر می‌شود و یا موجب بروز پدیده تعارض درآمد و وظایف می‌گردد، اصلاح شود و با تدوین قواعد پایه، از ایجاد دوباره چنین ساختارهای فسادزایی جلوگیری به عمل آید.

هرچند که در این گزارش بیشتر به محتوای قواعد مدیریت تعارض منافع پرداخته شد، لازم است که در تدوین قوانین ناظر به مدیریت تعارض منافع به استفاده از نظارت مردمی در فرآیندهای کشف تخلفات و حمایت و تشویق گزارشگری فساد (whistleblowers) نیز توجه شود.^۱ همچنین ضروری است که با ایجاد نهاد مستقلی که در انجام وظایف خود تحت فشارهای بیرونی قرار نمی‌گیرد (برای مثال ریاست این نهاد به پیشنهاد رئیس‌جمهور و تأیید مجلس و رئیس قوه قضائیه به مدت ۵ سال منصوب شود) ضمن ایجاد سازوکارهای پیشگیرانه، به صورت شفاف و قاطع با متخلفین قواعد مدیریت تعارض منافع برخورد شود.

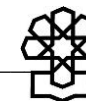
۱. برای مطالعه بیشتر در رابطه با این موضوع به گزارش استفاده از ظرفیت‌های مردمی برای مبارزه و پیشگیری از فساد (بررسی تجربیات کشورهای منتخب)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی رجوع شود.

جدول ۱. میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها

ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۷۶	۸۴	۷۷	۵۱	۶۲	۶۹	۸۳	۷۶	۶۶	۷۵	۵۲	۸۱	۸۶	۵۷	۵۱	۸۷	۸۹	۸۵	۸۷	۷۳	نمره کشور در این حوزه (از صد)
۶۵	۹۲	۷۸	۴۵	۰	۷۰	۸۳	۷۶	۷۲	۷۶	۰	۸۲	۷۱	۶۱	۵۱	۸۷	۸۹	۸۵	۸۷	۶۷	مقامات عالی کشور
۰/۷۴	۰/۸۵	۰/۸۹	۰/۷۴	۰	۰/۷۵	۰/۸۹	۰/۷۹	۰/۶۷	۰/۷۸	۰	۰/۵۹	۰/۸۲	۰/۶۴	۰/۳۸	۰/۸۵	۰/۹۳	۰/۷۴	۰/۵۹	۰/۶۷	میانگین آیتم‌های افشا
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰/۷۴	همسر و فرزندان مشمول قواعد افشا می‌شوند
۱	۱	۱	۱	۰	۰/۸۰	۱	۰/۸۰	۰/۸۰	۱	۰	۱	۰/۸۰	۰/۶۰	۰/۸۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۲	درآمد و دارایی
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	ملک
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	دارایی منقول
۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	پول نقد
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۶۸	بدهی و وام
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	درآمد ناشی از شغل بیرونی یا دارایی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۴۷	دریافت هدیه در جایگاه مقام دولتی
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۷۹	مالکیت یا سهام‌داری شرکت‌های خصوصی
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۷۴	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۳۲	برگزاری قراردادهای دولتی
۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰/۶۳	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی

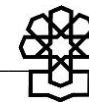
ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰/۲۱	اشتغال پسادولتی
۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰/۳۲	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد
۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۳۷	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۱۱	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۰/۲۵	۱	۰/۷۵	۰/۵۰	۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۱	۰/۶۷	میانگین دوره‌های تشکیل پرونده
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	تشکیل پرونده زمان ورود به شغل
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	تشکیل پرونده زمان ترک شغل
۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰/۶۳	ارائه اطلاعات به صورت سالیانه
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۴۲	ارائه اطلاعات زمان تغییر در درآمد و دارایی یا به وجود آمدن تعارض منافع
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۶۷	۱	۰	۱	۰	۰/۶۷	۰/۶۷	۱	۱	۱	۱	۰/۷۴	میانگین مجازات‌ها
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۶۳	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات

ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفی برای اطلاعات نادرست
۰/۵۰	۱	۱	۱	۰	۰/۷۵	۱	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۰	۱	۱	۱	۰/۵۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۸	میانگین مانیتور و نظارت
۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	مسئول دریافت اطلاعات به صورت صریح مشخص شده است
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	مسئول اجرا به صورت صریح مشخص شده است
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	سازمان‌هایی برای تأیید ارائه اطلاعات تعیین شده است.
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۶۸	سازمان‌هایی به‌عنوان مسئول تأیید صحت اعتبار اطلاعات ارائه شده مشخص شده است.
۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۰	۰	۰/۲۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۵۰	۰	۰/۷۵	۱	۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۴۹	میانگین دسترسی عمومی به اطلاعات افشا شده
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	دسترسی عمومی
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۳۷	زمان انتشار اطلاعات مشخص شده است
۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۵۸	برای دسترسی به اطلاعات زیرساختی مهیا شده است
۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰/۲۱	هزینه دسترسی به اطلاعات مشخص شده است
۹۱	۹۲	۷۸	۵۷	۸۲	۷۰	۸۱	۷۶	۷۳	۷۶	۸۹	۷۸	۹۱	۲۷	۵۱	۸۷	۸۹	۸۵	۸۷	۷۷	وزرا

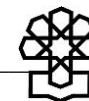
ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۰/۸۱	۰/۸۵	۰/۸۹	۰/۶۷	۰/۸۵	۰/۷۵	۰/۸۹	۰/۷۹	۰/۷۱	۰/۷۸	۰/۶۸	۰/۶۳	۰/۸۲	۰/۱۱	۰/۳۸	۰/۸۵	۰/۹۳	۰/۷۴	۰/۵۹	۰/۷۲	میانگین آیتم‌های افشا
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰/۷۹	همسر و فرزندان مشمول قواعد افشا می‌شوند
۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	۱	۰/۸۰	۰/۸۰	۱	۰/۶۰	۱	۰/۸۰	۰	۰/۸۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۷	درآمد و دارایی
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	ملک
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	دارایی منقول
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	پول نقد
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۴	بدهی و وام
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	درآمد ناشی از شغل بیرونی یا دارایی
۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۵۸	دریافت هدیه در جایگاه مقام دولتی
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۸۴	مالکیت یا سهامداری شرکت‌های خصوصی
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۷۹	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۴۲	برگزاری قراردادهای دولتی
۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰/۷۴	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰/۱۶	اشتغال پسا دولتی
۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰/۳۲	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد

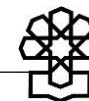
ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۴۷	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۲۱	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۱	۱	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۱	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۱	۰/۷۶	میانگین دوره‌های تشکیل پرونده
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	تشکیل پرونده زمان ورود به شغل
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	تشکیل پرونده زمان ترک شغل
۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰/۶۸	ارائه اطلاعات به صورت سالیانه
۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۵۸	ارائه اطلاعات زمان تغییر در درآمد و دارایی یا به وجود آمدن تعارض منافع
۱	۱	۱	۰/۶۷	۱	۱	۰/۶۷	۱	۰/۶۷	۱	۱	۱	۱	۰	۰/۶۷	۱	۱	۱	۱	۰/۸۸	میانگین مجازات‌ها
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۴	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای اطلاعات نادرست
۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۵	۱	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۱	۰/۷۵	۱	۰/۲۵	۰/۵۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۶	میانگین مانیتور و نظارت

ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مسئول دریافت اطلاعات به صورت صریح مشخص شده است
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	مسئول اجرا به صورت صریح مشخص شده است
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	سازمان‌هایی برای تأیید ارائه اطلاعات تعیین شده است.
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۴	سازمان‌هایی به‌عنوان مسئول تأیید صحت اعتبار اطلاعات ارائه شده مشخص شده است.
۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۰	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۶۲	میانگین دسترسی عمومی به اطلاعات افشا شده
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	دسترسی عمومی
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۴۲	زمان انتشار اطلاعات مشخص شده است
۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	برای دسترسی به اطلاعات زیرساختی مهیا شده است
۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰/۳۲	هزینه دسترسی به اطلاعات مشخص شده است
۵۸	۹۲	۷۸	۵۷	۸۳	۷۰	۸۸	۷۶	۷۸	۷۷	۷۶	۷۸	۹۱	۷۹	۵۲	۸۷	۸۹	۸۵	۸۷	۷۸	نمایندگان مجلس
۰/۴۱	۰/۸۵	۰/۸۹	۰/۶۷	۰/۸۹	۰/۷۵	۰/۸۹	۰/۷۹	۰/۷۵	۰/۸۵	۰/۶۴	۰/۶۳	۰/۸۲	۰/۵۲	۰/۴۱	۰/۸۵	۰/۹۳	۰/۷۴	۰/۵۹	۰/۷۳	میانگین آیت‌های افشا

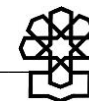
ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰/۷۴	همسر و فرزندان مشمول قواعد افشا می‌شوند
۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	۱	۰/۸۰	۰/۸۰	۱	۰/۶۰	۱	۰/۸۰	۱	۰/۸۰	۱	۱	۱	۱	۰/۹۳	درآمد و دارایی
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	ملک
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	دارایی منقول
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	پول نقد
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	بدهی و وام
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	درآمد ناشی از شغل بیرونی یا دارایی
۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۶۳	دریافت هدیه در جایگاه مقام دولتی
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۸۴	مالکیت یا سهامداری شرکت‌های خصوصی
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۸۴	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۴۲	برگزاری قراردادهای دولتی
۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰/۷۴	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰/۲۱	اشتغال پسادولتی
۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰/۴۷	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد
۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۴۷	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد

ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۱۱	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۰/۲۵	۱	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۱	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۱	۰/۷۶	میانگین دوره‌های تشکیل پرونده
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	تشکیل پرونده زمان ورود به شغل
۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	تشکیل پرونده زمان ترک شغل
۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰/۷۴	ارائه اطلاعات به صورت سالیانه
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۵۳	ارائه اطلاعات زمان تغییر در درآمد و دارایی یا به وجود آمدن تعارض منافع
۱	۱	۱	۰/۶۷	۱	۱	۱	۱	۰/۶۷	۱	۰/۶۷	۱	۱	۰/۶۷	۰/۶۷	۱	۱	۱	۱	۰/۹۱	میانگین مجازات‌ها
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای اطلاعات نادرست
۰/۵۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۵	۱	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۱	۰/۵۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۶	میانگین مانیتور و نظارت
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مسئول دریافت اطلاعات به صورت صریح مشخص شده است
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	مسئول اجرا به صورت صریح مشخص شده است

ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوانی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	سازمان‌هایی برای تأیید ارائه اطلاعات تعیین شده است.
۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۶۸	سازمان‌هایی به‌عنوان مسئول تأیید صحت اعتبار اطلاعات ارائه شده مشخص شده است
۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۰	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۶۳	میانگین دسترسی عمومی به اطلاعات افشا شده
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	دسترسی عمومی
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۴۷	زمان انتشار اطلاعات مشخص شده است
۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	برای دسترسی به اطلاعات زیرساختی مهیا شده است
۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰/۳۲	هزینه دسترسی به اطلاعات مشخص شده است
۹۱	۵۹	۷۶	۴۷	۸۲	۶۵	۸۱	۷۶	۴۲	۷۱	۴۲	۸۵	۹۱	۶۱	۵۱	۸۷	۸۹	۸۵	۸۷	۷۲	کارمندان دولت
۰/۸۱	۰/۲۱	۰/۸۱	۰/۶۷	۰/۸۵	۰/۷۵	۰/۸۹	۰/۸۲	۰/۵۳	۰/۷۸	۰/۱۹	۱	۰/۸۲	۰/۶۴	۰/۳۸	۰/۸۵	۰/۹۳	۰/۷۴	۰/۵۹	۰/۷۰	میانگین آیتم‌های افشا
۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰/۷۹	همسر و فرزندان مشمول قواعد افشا می‌شوند
۱	۰/۲۰	۱	۱	۱	۰/۸۰	۱	۰/۸۰	۰/۶۰	۱	۰	۱	۰/۸۰	۰/۶۰	۰/۸۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۲	درآمد و دارایی
۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	ملک
۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	دارایی منقول

ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	پول نقد
۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۶۸	بدهی و وام
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۹	درآمد ناشی از شغل بیرونی یا داریایی
۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۴۲	دریافت هدیه در جایگاه مقام دولتی
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۸۴	مالکیت یا سهامداری شرکت‌های خصوصی
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰/۷۹	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۳۷	برگزاری قراردادهای دولتی
۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰/۶۸	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰/۲۶	اشتغال پسا دولتی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰/۲۱	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد
۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۴۷	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۳۲	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۱	۰/۷۵	۰/۷۵	۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۱	۱	۰/۶۸	میانگین دوره‌های تشکیل پرونده
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۹	تشکیل پرونده زمان ورود به شغل
۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۴	تشکیل پرونده زمان ترک شغل

ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰/۵۸	ارائه اطلاعات به صورت سالیانه
۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۵۳	ارائه اطلاعات زمان تغییر در درآمد و دلاری یا به وجود آمدن تعارض منافع
۱	۱	۱	۰/۶۷	۱	۱	۰/۶۷	۱	۰/۳۳	۱	۰/۶۷	۱	۱	۰/۶۷	۰/۶۷	۱	۱	۱	۱	۰/۸۸	میانگین مجازات‌ها
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۴	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای اطلاعات نادرست
۱	۰/۲۵	۱	۱	۱	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۱	۱	۰/۵۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	میانگین مانیتور و نظارت
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۵	مسئول دریافت اطلاعات به صورت صریح مشخص شده است
۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۷۴	مسئول اجرا به صورت صریح مشخص شده است
۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	سازمان‌هایی برای تأیید ارائه اطلاعات تعیین شده است
۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۶۸	سازمان‌هایی به عنوان مسئول تأیید صحت اعتبار اطلاعات ارائه شده مشخص شده است.

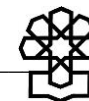
ارمنستان	بلغارستان	کرواسی	قبرس	چک	استونی	فرانسه	گرجستان	یونان	مجارستان	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	پرتغال	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوونی	میانگین	میزان استفاده از ابزار افشای مالی با استناد به قوانین کشورها
۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۲۵	۰	۰/۷۵	۰/۲۵	۰/۷۵	۰/۷۵	۰	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۱	۰	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰	۰/۷۵	۰/۵۴	میانگین دسترسی عمومی به اطلاعات افشا شده
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۴	دسترسی عمومی
۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۳۷	زمان انتشار اطلاعات مشخص شده است
۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۶۸	برای دسترسی به اطلاعات زیرساختی مهیا شده است
۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰/۲۶	هزینه دسترسی به اطلاعات مشخص شده است

Source: European Public Accountability Mechanisms- EuroPAM.¹

توضیح: عدد یک به معنای وجود حکم قانونی در آن حوزه است در موارد مورد نیاز میانگین گزارش شده است.

1. The EuroPAM Database is Part of an EU-funded Digital Whistleblowing Project (DIGIWHIST). <http://europam.eu>

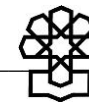

جدول ۲. میزان استفاده از ابزار اعمال محدودیت برای مدیریت تعارض منافع براساس قوانین کشورها تا سال ۲۰۱۵

اتریش	بلغارستان	کرواسی	فرانسه	گرجستان	آلمان	ایرلند	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلونی	میانگین	اعمال محدودیت برای مدیریت تعارض منافع براساس قوانین کشورها تا سال ۲۰۱۵
۵۳	۶۹	۸۲	۷۳	۴۹	۵۴	۵۴	۳۷	۸۵	۶۵	۳۶	۵۴	۷۶	۷۸	۸۲	۶۳	نمره کشور
۵۰	۷۸	۷۵	۴۳	۶۸	۲۵	۳۸	۴۸	۵۵	۶۵	۵۸	۴۰	۸۵	۸۳	۸۰	۵۹	محدودیت
۰/۵۰	۰/۸۰	۰/۸۰	۰/۲۰	۰/۷۰	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۲۰	۰/۶۰	۰/۷۰	۰/۵۰	۰	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۵۸	مقامات عالی کشور
۰	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۴۷	محدودیت عمومی در مورد تعارض منافع
۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۵۳	پذیرش هدیه
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۸۰	مالکیت یا سهام‌داری شرکت‌های خصوصی
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۸۰	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۹۳	بستن قرار داد با دولت
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۶۷	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۴۷	اشتغال پسا دولتی
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۸۰	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد
۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰/۲۰	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰/۱۳	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۰/۲۰	۰/۸۰	۰/۸۰	۰/۲۰	۰/۶۰	۰/۱۰	۰/۳۰	۰/۷۰	۰/۶۰	۰/۷۰	۰/۵۰	۰/۵۰	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۵۸	وزرا
۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۶۷	محدودیت عمومی در مورد تعارض منافع
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۴۷	پذیرش هدیه
۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	مالکیت یا سهام‌داری شرکت‌های خصوصی
۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۳	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۷۳	بستن قرار داد با دولت
۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۳	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۴۷	اشتغال پسادولتی

اتریش	بلغارستان	کرواسی	فرانسه	گرجستان	آلمان	ایرلند	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلونی	میانگین	اعمال محدودیت برای مدیریت تعارض منافع براساس قوانین کشورها تا سال ۲۰۱۵
۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۳	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد
۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰/۳۳	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰/۱۳	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۰/۶۰	۰/۷۰	۰/۸۰	۰/۶۰	۰/۷۰	۰	۰/۳۰	۰/۲۰	۰/۶۰	۰/۸۰	۰/۷۰	۰/۴۰	۰/۸۰	۰/۸۰	۰/۹۰	۰/۵۹	نمایندگان مجلس
۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۶۷	محدودیت عمومی در مورد تعارض منافع
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۶۰	پذیرش هدیه
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	مالکیت یا سهام‌داری شرکت‌های خصوصی
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۷۳	بستن قرار داد با دولت
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۷۳	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی
۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰/۴۰	اشتغال پسادولتی
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۹۳	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد
۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰/۲۰	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰/۰۷	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۰/۷۰	۰/۸۰	۰/۶۰	۰/۷۰	۰/۷۰	۰/۴۰	۰/۴۰	۰/۸۰	۰/۴۰	۰/۴۰	۰/۶۰	۰/۷۰	۰/۸۰	۰/۷۰	۰/۵۰	۰/۶۱	کارمندان دولت
۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۵۳	محدودیت عمومی در مورد تعارض منافع
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۸۰	پذیرش هدیه
۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	مالکیت یا سهام‌داری شرکت‌های خصوصی
۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۶۷	مالکیت یا مدیریت شرکت‌های دولتی
۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۶۷	بستن قرار داد با دولت

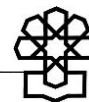

میانگین	اسلوانی	اسلواکی	صربستان	رومانی	لهستان	لیتوانی	لتونی	ایتالیا	ایرلند	آلمان	گرجستان	فرانسه	کرواسی	بلغارستان	اتریش	اعمال محدودیت برای مدیریت تعارض منافع براساس قوانین کشورها تا سال ۲۰۱۵
۰/۶۷	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	عضو هیئت مدیره، مشاور یا کارمند شرکت‌های خصوصی
۰/۶۷	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	اشتغال پسادولتی
۰/۶۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	داشتن همزمان جایگاه قاعده‌گذاری و اجرای قواعد
۰/۴۷	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	مشارکت در تصمیم‌گیری‌های حاکمیتی که منافع شخصی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
۰/۲۷	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	اشتغال همزمان اعضای خانواده در مشاغل دولتی
۵۶	۶۷	۱۰۰	۶۷	۳۳	۲۵	۶۷	۱۰۰	۰	۵۰	۵۰	۱۷	۷۵	۸۳	۴۲	۵۸	مجازات‌ها
۰/۵۱	۰/۶۷	۱	۰/۶۷	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۶۷	۱	۰	۰	۰/۳۳	۰	۰/۶۷	۱	۰	۱	مقامات عالی کشور
۰/۵۳	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۰/۶۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات
۰/۴۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای اطلاعات نادرست
۰/۵۳	۰/۶۷	۱	۰/۶۷	۰/۳۳	۰	۰/۶۷	۱	۰	۰/۶۷	۰/۳۳	۰	۰/۶۷	۱	۰/۶۷	۰/۳۳	وزرا
۰/۶۷	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۰/۵۳	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات
۰/۴۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای اطلاعات نادرست
۰/۶۲	۰/۶۷	۱	۰/۶۷	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۶۷	۱	۰	۰/۶۷	۰/۶۷	۰/۳۳	۱	۱	۰/۶۷	۰/۳۳	نمایندگان مجلس
۰/۶۷	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۰/۸۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات
۰/۴۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای اطلاعات نادرست
۰/۵۶	۰/۶۷	۱	۰/۶۷	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۶۷	۱	۰	۰/۶۷	۰/۶۷	۰/۳۳	۰/۶۷	۰/۳۳	۰/۳۳	۰/۶۷	کارمندان دولت

اتریش	بلغارستان	کرواسی	فرانسه	گرجستان	آلمان	ایرلند	ایتالیا	لتونی	لیتوانی	لهستان	رومانی	صربستان	اسلواکی	اسلوانی	میانگین	اعمال محدودیت برای مدیریت تعارض منافع بر اساس قوانین کشورها تا سال ۲۰۱۵
۱	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰/۶۰	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای تأخیر در ارائه اطلاعات
۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۷۳	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای عدم ارائه اطلاعات
۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰/۳۳	مجازات مشخص مالی، اداری و کیفری برای اطلاعات نادرست
۵۰	۸۸	۸۸	۱۰۰	۶۳	۸۸	۷۵	۶۳	۱۰۰	۶۳	۲۵	۸۸	۷۵	۵۰	۱۰۰	۷۴	مانیتور و نظارت
۰	۱	۱	۱	۰/۵۰	۰/۵۰	۰	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۰	۱	۰	۰/۵۰	۱	۰/۵۷	مقامات عالی کشور
۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰/۵۳	مسئول مانیتور مشخص شده است (هدایت، آموزش و ردیابی اطلاعات)
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰/۶۰	مسئول اعمال قانون مشخص شده است (محاکمه و مجازات)
۱	۱	۱	۱	۰/۵۰	۱	۱	۱	۱	۰/۵۰	۰	۱	۱	۰/۵۰	۱	۰/۸۳	وزرا
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۸۰	مسئول مانیتور مشخص شده است (هدایت، آموزش و ردیابی اطلاعات)
۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰/۸۷	مسئول اعمال قانون مشخص شده است (محاکمه و مجازات)
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۵۰	۱	۱	۰/۵۰	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۱	۰/۸۷	نمایندگان مجلس
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۸۷	مسئول مانیتور مشخص شده است (هدایت، آموزش و ردیابی اطلاعات)
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰/۸۷	مسئول اعمال قانون مشخص شده است (محاکمه و مجازات)
۰	۰/۵۰	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۱	۱	۰/۵۰	۱	۰/۵۰	۰/۵۰	۱	۱	۰/۵۰	۱	۰/۷۰	کارمندان دولت
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰/۶۰	مسئول مانیتور مشخص شده است (هدایت، آموزش و ردیابی اطلاعات)
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰/۸۰	مسئول اعمال قانون مشخص شده است (محاکمه و مجازات)

Source: Ibid.

توضیح: عدد یک به معنای وجود حکم قانونی در آن حوزه است، در موارد مورد نیاز میانگین گزارش شده است.

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۲. قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین و کارمندان در معاملات دولتی و کشوری، مصوب سال ۱۳۳۵.
۳. قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل، مصوب ۱۳۹۱.
۴. قانون رسیدگی به دارایی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۴.
۵. تعارض منافع ۱. دسته‌بندی و مفهوم‌شناسی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۴۴۸.
۶. استفاده از ظرفیت‌های مردمی برای مبارزه و پیشگیری از فساد (بررسی تجربیات کشورهای منتخب)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۵۱۰.
۷. مروری بر ادبیات جهانی پدیده «درب‌گردان» (جابجایی اشخاص بین بخش خصوصی و عمومی) ۱. انگیزه‌ها، پیامدها و راهبردهای تنظیم‌گری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۱۶۰.
۸. مروری بر ادبیات جهانی پدیده «درب‌گردان» (جابجایی اشخاص بین بخش خصوصی عمومی) ۲. حوزه‌های پرمخاطره و تجربیات کشورهای منتخب، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۵۱۶۴.
9. Regulating Conflicts of Interest for Holders of Public office in the European Union- A Comparative Study of the Rules and Standards of Professional Ethics for the Holders of Public Office in the EU-27 and EU Institutions, http://ec.europa.eu/dgs/policy_advisers/publications/docs/hpo_professional_ethics_en.pdf#page=27.
10. Managing Conflict of Interest in the Public Service OECD Guidelines and Country Experiences.\
http://www.oecd-ilibrary.org/governance/managing-conflict-of-interest-in-the-public-service_9789264104938-en
11. M. Friedman and S. Kuznets, Income from Independent professional Practice, National Bureau for Economic Research, New York, 1945.
12. Self-Regulation of the Medical and Legal Professions: Remaining Barriers to Competition and Ec-Law Roger Van Den Bergh Universities of Hamburg, Antwerpen And Utrecht.
13. IMF Working paper Regulatory and supervisory Independence and financial stability 2002.
14. Understanding the German Health Care System, Professor Joachim Fischer , Mannheim Institute of Public Health.
15. Conflict of interest restriction and disclosure, World Bank Public Sector and Governance Group, 2013.
16. Financial Disclosure Systems Declarations of Interests, Income, and Assets, World Bank Public Sector and Governance Group, 2013.
17. Openpaymentsdata, USA, <https://openpaymentsdata.cms.gov/>
18. Investment Advisers Act of 1940, USA.
19. Courts and Legal Services Act 1990.
20. Conflict of Interest: Current Clients, Rule 1.7, USA.

http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_7_conflict_of_interest_current_clients.html

21. CORPORATIONS ACT 2001 - SECT 191.
www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/ca2001172/s191.html
22. Organizational Conflict of Interest (APR 2010)
23. <https://www.law.cornell.edu/cfr/text/48/1352.209-74>
24. <https://www.publicintegrity.org/2014/04/22/14615/what-do-your-federal-appellate-judges-own>
25. When Conflicts of Interest are an Unavoidable Problem, Stephen Coleman, 2005, Australian Association for Professional and Applied Ethics 12th.
26. U.S Securities and Exchange Commission.
27. <https://www.sec.gov/news/pressrelease/2015-71.html>
28. European Public Accountability Mechanisms- EuroPAM (The EuroPAM Database is Part of an EU-funded Digital Whistleblowing Project (DIGIWHIST))
29. <http://europam.eu>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۸۰۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تعارض منافع ۲. راهکارهای پیشگیری و مدیریت

نام دفتر: مطالعات اقتصاد بخش عمومی (گروه بودجه)

تهیه و تدوین کنندگان: سیدعباس پرهیزکاری، ابوالفضل رزقی

همکار: مجید الماسی

ناظران علمی: محمد قاسمی، سیدمحمدهادی سبحانیان، داریوش ابوحمزه

اظهار نظر کننده: محمد جلال

متقاضیان: رئیس مجلس شورای اسلامی، فراکسیون شفاف‌سازی و سالم‌سازی اقتصاد و انضباط مالی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. تعارض منافع

۲. مدیریت تعارض منافع

۳. پیشگیری از فساد

۴. شفافیت

۵. درب‌گردان

۶. Conflict of Interest

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۱۲/۲۲